
Werkingsverslag 2012

---

1. Woord Vooraf

2012 was het vierde volledige werkingsjaar van de adviescommissie Vlaamse Gebarentaal en meteen ook het laatste jaar van de eerste zittingsperiode. Ook dit jaar werden er op initiatief van de commissie een aantal belangrijke dingen gerealiseerd en/of geadviseerd. In dit werkingsverslag geven wij een overzicht van de belangrijkste verwezenlijkingen en evoluties op de verschillende thema's die op de agenda stonden.

Een belangrijke verwezenlijking was de herziening van de oude "Deontologische code in Welzijn en Werk voor tolk voor doven en slechthorenden" en de naar aanleiding hiervan totstandkoming van de nieuwe "Algemene beroepscode tolken Vlaamse Gebarentaal". Deze nieuwe beroepscode werd uitgewerkt op advies van en door de adviescommissie in nauw overleg met de belangrijkste belanghebbenden in het veld: de federatie van Vlaamse Dovenorganisaties Fevlado, de tolkenopleidingen (VSPW Gent en CVO Mechelen), Thomas More Antwerpen, het CAB en de beroepsvereniging tolken Vlaamse Gebarentaal (BVGTC). De tekst zal besproken worden door de drie overheden waarmee het CAB samenwerkt en eens zij deze beroepscode hebben aanvaard, zal ze in 2013 worden verspreid onder de tolken ter ondertekening.

Een andere belangrijke verwezenlijking in dit laatste werkingsjaar was de evaluatie van het decreet houdende de erkenning van de Vlaamse Gebarentaal. De commissie stelde een aantal wijzigingen voor, voornamelijk met betrekking tot de samenstelling van de commissie (aantal leden en profiel van de leden). Coördinerend minister Joke Schauvliege gaf in 2012 ook te kennen voorstander te zijn van een evaluatie ten gronde, vanuit een breed perspectief. Daarom gebeurde de evaluatie van het decreet niet alleen door de commissie maar ook door andere belangrijke stakeholders: het Vlaams GebarentaalCentrum (VGTC) en Fevlado, als vertegenwoordiger van de Vlaamse Gebarentaalgemeenschap. De insteek van de commissie en de input van Fevlado en het VGTC zullen door de administratie gebundeld worden en in 2013 verwerkt worden in een evaluatierapport.

Nog in 2012 ging de commissie naar aanleiding van de reactie van de Vlaamse minister van Media Ingrid Lieten op het advies van de commissie in 2011, verder in gesprek met de VRT i.v.m. de selectie en opleiding van dove en horende tolken voor het Journaal en Karrewiet.

In 2012 begon verder de uitwerking van de Talennota 'Samen Taalgrenzen Verleggen' van Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel. Om deze nota te vertalen naar de praktijk werd door de Vlor een werkgroep opgericht. Op advies van de commissie werd bekomen dat het vast bureau van de Vlor het aantal dove experts in deze commissie uitbreidde van één naar twee. De commissie uitte ook opnieuw haar bezorgdheid aan het kabinet Onderwijs i.v.m. de reactie van de Vlor op de Talennota.

Het laatste werkingsjaar in de huidige samenstelling gaf tenslotte aanleiding tot een evaluatie van de werking van de commissie zelf. Naar aanleiding van de oproep voor nieuwe kandidaten werd de opdracht van de commissie nog eens duidelijk gesteld. Het ontbreken van een eigen huisstijl werd aangevoeld als een gemis. Hieraan werd in 2012 tegemoet gekomen, en dit jaarverslag is het eerste dat opgesteld wordt in de nieuwe huisstijl van de commissie.

Ik wens u veel leesplezier.

Maartje De Meulder
Voorzitter adviescommissie Vlaamse Gebarentaal
Mei 2013

Inhoudstafel

1.	Woord Vooraf.....	3
2.	Opdracht.....	7
3.	Samenstelling	8
4.	Werking.....	13
4.1.	Tolken	13
4.2.	Cultuur.....	14
4.3.	Media	14
4.4.	Onderwijs	15
4.5.	Verwervingsplanning	15
4.6.	Externe vertegenwoordiging.....	16
4.6.	Evaluatie decreet	16
4.7.	Sensibilisering en externe communicatie	16
4.8.	Evaluatie werking adviescommissie.....	17
4.9.	Enkele cijfers	17
5.	Projecten VGT	18
6.	Toekomst	19
7.	Lijst van bijlagen	20
8.	Bijlagen.....	21

---

2. Opdracht

De samenstelling en de werking van de adviescommissie Vlaamse Gebarentaal worden geregeld op basis van het decreet houdende de erkenning van de Vlaamse Gebarentaal van 5 mei 2006 en het bijbehorende besluit van 7 september 2007.

De commissie heeft als opdracht: *“adviezen uit te brengen en voorstellen te formuleren in verband met alle aangelegenheden die betrekking hebben op of een weerslag kunnen hebben op het gebruik van de Vlaamse Gebarentaal. De commissie formuleert deze adviezen en voorstellen op eigen initiatief, op aanvraag van het Vlaams Parlement of van de Vlaamse Regering.”*¹

Aangezien Vlaamse Gebarentaal (VGT) gebruikt wordt in alle mogelijke omgevingen waar men taal gebruikt, is het werkingsdomein van de commissie erg uitgebreid. Hoewel de minister bevoegd voor Cultuur belast is met de uitvoering van het decreet, zijn er heel wat andere beleidsdomeinen waarbinnen VGT aan bod komt. Het beleid binnen bijvoorbeeld de domeinen Cultuur, Onderwijs, Werk, Media en Gelijke Kansen, kan van belang zijn voor het gebruik van VGT.

---

¹ Decreet Vlaamse Gebarentaal, artikel 3, §1.

3. Samenstelling

Bij de samenstelling van de commissie wordt met een aantal zaken rekening gehouden.² Naast de klassieke regeling voor de man/vrouwverhouding die bepaalt dat er maximaal 2/3 van de commissieleden van hetzelfde geslacht mogen zijn, is het ook verplicht om leden te benoemen zodat er telkens één commissielid benoemd is dat één of meerdere van volgende categorieën vertegenwoordigt:

- verenigingen van dove gebarentaalgebruikers;
- ouders van dove kinderen die Vlaamse Gebarentaalgebruikers zijn;
- scholen voor buitengewoon onderwijs type 7;
- lesgevers Vlaamse Gebarentaal;
- tolken Vlaamse Gebarentaal;
- taalkundigen met expertise op het vlak van gebarentaalonderzoek.

De commissie dient voor minstens de helft uit dove personen te bestaan.

De samenstelling van de adviescommissie bleef in 2012 ongewijzigd in vergelijking met het voorgaande jaar. Een aantal leden namen omwille van verschillende redenen hun engagement binnen de commissie niet meer (even) actief op. Aangezien het mandaat van de commissieleden op 31 december 2012 sowieso ten einde liep, werd ervoor gekozen om in de loop van het jaar geen vervangingen meer door te voeren.

Hieronder volgt een overzicht met de namen van de commissieleden die in 2012 in de commissie zetelden met de vermelding van de categorie of categorieën waartoe zij behoren.

Naam	Expertise
Baerts Johan	Horend, werkt al 34 jaar met dove en slechthorende jongeren en is verantwoordelijke voor de afdeling doven en slechthorenden bij het Koninklijk Instituut voor Doven en Slechthorenden (KIDS) in Hasselt. Maakt ook deel uit van het begeleidingsteam van KIDS. Daarnaast ook tolk Vlaamse Gebarentaal en lid van European Society for Mental Health and Deafness (ESMHD).
Boonen Diane	Doof, Vlaams Gebarentalige, expertise op het vlak van onderzoek en onderwijs van VGT. Voormalig medewerker bij Fevlado. Voormalig bestuurslid van het Vlaams Gebarentaal-Centrum (tot eind 2011). Opvoedster bij het Koninklijk Instituut voor Doven en Slechthorenden (KIDS) in Hasselt.
De Clerck Goedele	Doof, postdoctoraal onderzoeker van het FWO-Vlaanderen aan de UGent (Centrum voor Lokale Politiek, Politieke & Sociale Wetenschappen) en visiting scholar aan de University of Manchester (Social Research with Deaf People) en aan Kyambogo University in Uganda. Onderzoeksproject rond duurzame ontwikkeling van gebarentaalgemeenschappen in Vlaanderen, het Verenigd Koninkrijk en Oeganda. Onderzoeksexpertise en -ervaring in de sociale wetenschappen en deaf studies rond thema's van onderwijs, emancipatie en identiteitsdynamieken, dove vormen van kennis en leren, gelijke kansen en duurzame ontwikkeling.
De Maere Hilda	Horend, CODA (kind van dove ouders), heeft een doof kind. Voormalig bestuurslid van ODOK (Ouders van Dove Kinderen) en kinderclub DOKIJO. Tolk Vlaamse Gebarentaal, docent in de tolkenopleiding VSPW Gent en coördinator in de afdeling VGT in de VSPW Gent.

² Decreet VGT, artikel 3

De Meulder Maartje	Doof, activiste, (medeoprichter van DAF, indiener van de petitie voor de erkenning van de VGT), MscDeaf Studies (University of Bristol), voormalig medewerker belangenverdediging Fevlado (2006-2011, voornamelijk rond de thema's onderwijs en media), voormalig educatief medewerker Fevlado-Diversus (vooral projecten voor de Dovengemeenschap en ouders van dove kinderen). Sinds voorjaar 2011 doctoraats-student Universiteit Jyväskylä: onderzoek over wensen van Dovengemeenschappen op vlak van erkenning gebarentaal. Sinds 2012 voorzitter van het Vlaams GebarentaalCentrum.
De Witte Dirk	Horend, directeur van het tolkenbureau CAB, dat tolken VGT coördineert namens de Vlaamse Gemeenschap. Voordien verantwoordelijke in het vormingswerk voor Doven en actief in de belangenverdediging. Diploma tolk VGT.
Dima Milan	Horend, ouder van twee dove kinderen en tolk Vlaamse Gebarentaal.
Eeckhoudt Eddy (ondervoorzitter)	Doof, vooral ervaring op het vlak van dovensport, nationaal en internationaal, actief bij de Vlaamse Dovensportbond (VDSB) en Koninklijk Sportverbond der Doven van België (KSVDB).
Heyerick Isabelle	Horend, taalkundige met ervaring op het vlak van onderzoek naar VGT. Sinds 2012 coördinator van het Vlaams GebarentaalCentrum. Ook tolk VGT.
Noben Sven	Doof, expertise gebarentaalmedia, ervaringsdeskundige en bedrijfsleider. Cultureel Doof en Vlaams Gebarentalige.
Van Herreweghe Mieke (voorzitter)	Horend, taalkundige (professor aan de Universiteit Gent) met expertise in onderzoek naar en onderwijs van VGT. Stichtend lid en voormalig voorzitter van het Vlaams GebarentaalCentrum. Diploma Tolk VGT.
Vercruyssen Kathleen	Doof, Vlaams Gebarentalige, medewerker Dovencultuur in secundair onderwijs en MPI bij het Koninklijk Orthopedagogisch Centrum Antwerpen, voormalig educatief medewerker van Fevlado-Diversus en (bestuurs)lid van verschillende Doven-verenigingen (Vlaams en internationaal), Bachelor of Arts in Deaf studies, Gallaudet University, Washington DC, USA.
Vermeerbergen Myriam	Horend, al bijna 25 jaar bezig met onderzoek naar de grammatica van de Vlaamse Gebarentaal en betrokken bij andere vormen van taalkundig onderzoek omtrent VGT, bij cross-linguïstisch gebarentaal-onderzoek en bij onderzoek naar de relatie tussen gebarentalen en gesture. Onderzoek, redactie en regie-assistentie voor "Een Wereld van Gebaren": 26-delige reeks tv-programma's over gebarentaal en de Dovengemeenschap in Vlaanderen. Vele publicaties over VGT en gebarentalen en gebarentaalkunde in het algemeen en ook, in mindere mate, over socio-culturele aspecten van doof-zijn. Momenteel verantwoordelijk voor de integratie van VGT in de Bachelor Toegepaste Taalkunde en de Master in het Tolken van de KU Leuven, campus Antwerpen. Mede-oprichtster en ex-voorzitter Vlaams Gebarentaal-Centrum; medeoprichtster Sign Language Linguistics Society, expert gebarentaalkunde voor WFD. Ruime ervaring in het onderwijzen over de grammatica van VGT en over gebarentaalkunde (ook aan gebarentaligen).
Verstraete Filip	Doof, Vlaams Gebarentalige, tolkgebruiker, dove vader van drie dove kinderen, dove familie, medewerker belangenbehartiging en ex-voorzitter van Fevlado, expertise rond toegankelijkheid, tolken, dovensport en dovenonderwijs. Coördinatie ledenbeweging van dovenclubs en dovenorganisaties. Kent dovensport-situatie perfect, voormalig deelnemer aan nationale en internationale competities. Bestuurslid van Vlaams Gebarentaalcentrum vzw en van het CAB (tolkdienst). Lid van de expertengroep "Toegankelijkheid" van de Wereldfederatie van Doven (WFD) en van de werkgroep "Toegankelijkheid" van Europese Unie van Doven (EUD).

Vlerick Serge	Doof, Vlaams Gebarentalige, ex-bestuurslid van de dovenclub, voormalig medewerker bij Fevlado, voormalig educatief medewerker bij 't Signaal, medewerker bij het uitwerken van de leerlijnen VGT, docent VGT in de tolkenopleiding van de VSPW te Gent en te Mechelen en acteur.
---------------	--

Oproep nieuwe kandidaten en vernieuwde samenstelling

In de tweede helft van 2012 werd een oproep gelanceerd voor nieuwe kandidaten (Bijlage 1). Deze oproep verscheen op 24 augustus in het Belgisch Staatsblad en werd vervolgens via verschillende kanalen binnen de Dovengemeenschap actief verspreid (zowel in het Nederlands als in VGT). Via deze openbare oproep werden experts uitgenodigd om zich vóór 15 oktober 2012 kandidaat te stellen.

Uiteindelijk dienden zich in totaal 16 personen aan, waarvan 12 doven en 4 horenden. De schriftelijke kandidaturen werden door de administratie gescreend en de ter beschikking gestelde versies in Vlaamse Gebarentaal werden bekeken in aanwezigheid van een tolk VGT. Er werd een analyse gemaakt op basis van de categorieën die staan opgesomd in art. 3, §3 van het decreet. De helft van de kandidaten waren nieuw, de andere helft zetelde al in de commissie en vroeg om een verlenging van hun mandaat. Aangezien alle kandidaten op basis van hun profiel in aanmerking kwamen, werd bij de selectie gekeken naar de diversiteit aan competenties die nodig zijn voor de commissie.

Uiteindelijk werden, zoals voorzien in het decreet, 15 kandidaten geselecteerd. De minister verklaarde zich op 12 december 2012 akkoord met de voorgestelde samenstelling. Sinds 1 januari 2013 is de nieuw samengestelde commissie aan de slag in volgende samenstelling.

Naam	Expertise
De Clerck Goedele	Doof, postdoctoraal onderzoeker van het FWO-Vlaanderen aan de UGent (Centrum voor Lokale Politiek, Politieke & Sociale Wetenschappen) en visiting scholar aan de University of Manchester (Social Research with Deaf People) en aan Kyambogo University in Uganda. Onderzoeksproject rond duurzame ontwikkeling van gebarentaalgemeenschappen in Vlaanderen, het Verenigd Koninkrijk en Oeganda. Onderzoeksexpertise en -ervaring in de sociale wetenschappen en deaf studies rond thema's van onderwijs, emancipatie en identiteitsdynamieken, dove vormen van kennis en leren, gelijke kansen en duurzame ontwikkeling.
Decrans Alexander	Doof, vrijwillig lesgever VGT en Dovencultuur bij Fevlado Diversus, bestuurslid Vlaams Gebarentaalcentrum, actief bij verschillende Dovenverenigingen, student Toegepaste Taalkunde voor de talen Nederlands, Engels & Vlaamse Gebarentaal op Lessius /KU Leuven.
De Durpel Hannes	Doof, Vlaams Gebarentalige, voorzitter Jong-Fevlado, halftijdse educatief medewerker Fevlado-Diversus vzw (focus op cursussen Deafhood & VGT Doe Mee), halftijdse wetenschappelijk medewerker Universiteit Gent (corpusproject VGT), medeoprichter en lid Algemene Vergadering Visual Box vzw en lid Algemene Vergadering Vlaams GebarentaalCentrum vzw
De Meulder Maartje (voorzitter)	Doof, activiste, (medeoprichter van DAF, indiener van de petitie voor de erkenning van de VGT), MscDeaf Studies (University of Bristol), voormalig medewerker belangenverdediging Fevlado (2006-2011, voornamelijk rond de thema's onderwijs en media), voormalig educatief medewerker Fevlado-Diversus (vooral projecten voor de Dovengemeenschap en ouders van dove kinderen). Sinds voorjaar 2011 doctoraats-student Universiteit Jyväskylä: onderzoek over wensen van Dovengemeenschappen op vlak van erkenning gebarentaal. Sinds 2012 voorzitter van het Vlaams GebarentaalCentrum.

Deschildre Dennis	Doof, ICT-verantwoordelijke in het afstandstolkenproject van het CAB (Vlaams Communicatie Assistentie Bureau voor Doven), secretaris van Jong-Fevlado, medestichter van DeafLAN (computerclub voor Dove jongeren), actief lid van Visual Box, deelnemer cursus Deafhood van Fevlado.
Heyerick Isabelle	Horend, taalkundige met ervaring op het vlak van onderzoek naar VGT. Sinds 2012 coördinator van het Vlaams GebarentaalCentrum. Ook tolk VGT.
Matthijs Liesbeth	Horend, orthopedagoge en systeemtherapeute, en doctoraatsonderzoeker verbonden aan de VUB. Onderzoekservaring rond de rol van VGT en visuele communicatiestrategieën in de vroegtijdige interactie tussen (voornamelijk horende) moeders en hun dove of slechthorende baby's en peuters, en de ervaringen van ouders met dove kinderen over opvoeding en keuzes in de eerste levensjaren. Praktijkervaring in het lesgeven en ontwikkelen van leerlijnen in een bilinguaal-bicultureel onderwijsprogramma, en het inrichten van cursussen VGT en visuele communicatie voor horende gezinsleden van dove kinderen.
Rijckaert Jorn	Doof, eindredacteur "VGT op de VRT", medeoprichter en voorzitter van de vereniging van Vlaamse Dove filmmakers Visual Box vzw, expertise op het vlak van toegankelijke media en gemeenschapsmedia voor Doven en Vlaamse Gebarentaligen, gespecialiseerd in "Deaf Cinema", master in Toegepaste Economische Wetenschappen richting Marketing aan de Universiteit Gent en master in de Filmstudies en Visuele Cultuur aan de Universiteit Antwerpen.
Van Herreweghe Mieke	Horend, taalkundige (professor aan de Universiteit Gent) met expertise in onderzoek naar en onderwijs van VGT. Stichtend lid en voormalig voorzitter van het Vlaams GebarentaalCentrum. Diploma Tolk VGT.
Van Hoorebeke Andy	Doof, Vlaams Gebarentalige, ICT-Expert (netwerk, systeembeheer en security) bij VVSG. We zijn Dove ouders met twee dove kinderen opgroeien met VGT. Momenteel betrokken bij DOV (Dove Ouders Vlaanderen) voorzitter en AV lid van Fevlado.
Vercruyse Kathleen	Doof, Vlaams Gebarentalige, medewerker Dovencultuur in secundair onderwijs en MPI bij het Koninklijk Orthopedagogisch Centrum Antwerpen, voormalig educatief medewerker van Fevlado-Diversus en (bestuurs)lid van verschillende Doven-verenigingen (Vlaams en internationaal), Bachelor of Arts in Deaf studies, Gallaudet University, Washington DC, USA.
Vermeerbergen Myriam	Horend, al bijna 25 jaar bezig met onderzoek naar de grammatica van de Vlaamse Gebarentaal en betrokken bij andere vormen van taalkundig onderzoek omtrent VGT, bij cross-linguïstisch gebarentaal-onderzoek en bij onderzoek naar de relatie tussen gebarentalen en gesture. Onderzoek, redactie en regie-assistentie voor "Een Wereld van Gebaren": 26-delige reeks tv-programma's over gebarentaal en de Dovengemeenschap in Vlaanderen. Vele publicaties over VGT en gebarentalen en gebarentaalkunde in het algemeen en ook, in mindere mate, over socio-culturele aspecten van Doof-zijn. Momenteel verantwoordelijk voor de integratie van VGT in de Bachelor Toegepaste Taalkunde en de Master in het Tolken van de KU Leuven, campus Antwerpen. Mede-oprichtster en ex-voorzitter Vlaams Gebarentaal-Centrum; medeoprichtster Sign Language Linguistics Society, expert gebarentaalkunde voor WFD. Ruime ervaring in het onderwijzen over de grammatica van VGT en over gebarentaalkunde (ook aan gebarentaligen).
Verstraete Filip (ondervoorzitter)	Doof, Vlaams Gebarentalige, tolkgebruiker, dove vader van drie dove kinderen, dove familie, medewerker belangenbehartiging en ex-voorzitter van Fevlado, expertise rond toegankelijkheid, tolken, dovencultuur en dovenonderwijs. Coördinatie ledenbeweging van dovenclubs en dovenorganisaties,... Kent dovensport-situatie perfect, voormalig deelnemer aan nationale en internationale competities. Bestuurslid van Vlaams Gebarentaalcentrum vzw en van het CAB (tolkdienst). Lid van de expertengroep "Toegankelijkheid" van de Wereldfederatie van Doven (WFD) en van de werkgroep "Toegankelijkheid" van Europese Unie van Doven (EUD).

Verstraete Geert	Doof, Vlaams Gebarentalige, dove vader van dove kinderen, dove familie, Lesgever vlaamse Gebarentaal bij SNT – volwassenenonderwijs Brugge, lid van Dovenvereniging Brugge 'Kompas', coördinator West-Vlaamse Gebarencommissie.
Vlerick Serge	Doof, Vlaams Gebarentalige, ex-bestuurslid van de dovenclub, voormalig medewerker bij Fevlado, voormalig educatief medewerker bij 't Signaal, medewerker bij het uitwerken van de leerlijnen VGT, docent VGT in de tolkenopleiding van de VSPW te Gent en te Mechelen en acteur.

---

4. Werking

De algemene vergadering van de adviescommissie Vlaamse Gebarentaal kwam in 2012 zeven maal samen: op 16 januari, 1 maart, 20 maart, 4 mei, 6 september, 18 oktober en 6 december.

Het secretariaat van de algemene vergadering van de adviescommissie werd waargenomen door de afdeling Volksontwikkeling en Lokaal Cultuurbeleid (VOLC) van het agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen. De adviescommissie VGT nam, net zoals de voorgaande jaren, hoofdzakelijk zelf het initiatief om adviezen uit te brengen m.b.t. het gebruik van Vlaamse Gebarentaal. In 2012 kwamen er geen specifieke adviesvragen vanuit de Vlaamse overheid of andere overheden.

Om voldoende voeling te houden met evoluties op verschillende werkdomeinen, werden in 2010 een aantal subcommissies opgericht: cultuur, media, onderwijs, tolken. Deze subcommissies zijn kleinere, flexibele werkgroepen, telkens samengesteld uit een aantal vertegenwoordigers uit de adviescommissie, soms aangevuld met externe experts of afgevaardigden, die elk binnen hun thema adviezen en voorstellen formuleren die vervolgens bekrachtigd en gecommuniceerd worden door de adviescommissie.

In 2012 kwam enkel de subcommissie *tolken* nog geregeld samen om een aantal punten voor te bereiden die vervolgens ter goedkeuring werden voorgelegd aan de algemene vergadering vooraleer ze verder verspreid werden. Rond de andere prioriteiten (cultuur, media en onderwijs) werden rechtstreeks op het niveau van de algemene vergadering initiatieven genomen. Er werd besloten om het werken met subcommissies in 2013 te evalueren.

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste thema's en initiatieven die in 2012 door de adviescommissie op de agenda werden geplaatst. Deze onderwerpen weerspiegelen de belangrijkste thema's op de agenda van de Vlaamse en internationale Dovengemeenschap.

4.1. Tolken

Zoals gezegd kwam de subcommissie tolken in 2012 nog geregeld samen om verder te werken aan een aantal prioriteiten. Het belangrijkste wapenfeit in 2012 was de herziening van de deontologische code voor tolken Vlaamse Gebarentaal.

De subcommissie tolken bestond in 2012 uit volgende leden: Dirk De Witte (trekker), Hilda De Maere, Maartje De Meulder, Isabelle Heyerick, Mieke Van Herreweghe, Myriam Vermeerbergen en Filip Verstraete. Bij de bespreking van de deontologische code waren ook externe experts betrokken. Op de vergaderingen waren er telkens een afgevaardigde van de Beroepsvereniging Vlaamse Gebarentaal Tolken (BVGT), een afgevaardigde van de tolkenopleiding van CVO Crescendo Mechelen en een afgevaardigde van de tolkenopleiding van het VSPW Gent aanwezig.

De subcommissie tolken kwam samen op 7 februari, 16 april en 17 oktober.

In 2012 werd er verder gewerkt aan een herziening van de beroepscode voor tolken VGT. De nieuwe beroepscode kwam tot stand in overleg met tolken en gebruikers en werd afgetoetst aan de hand van tal van buitenlandse voorbeelden. In 2011 werden de eerste krijtlijnen al uitgetekend. De algemene principes werden verder aangevuld en verfijnd. De 'Algemene beroepscode tolken Vlaamse Gebarentaal' werd in december 2012 door de adviescommissie VGT bekrachtigd.

De beroepscode wil een richtlijn zijn voor het kwalitatief uitvoeren van de taak van een tolk Vlaamse Gebarentaal en is een herziening van de "Deontologische code in Welzijn en Werk voor tolk voor doven en slechthorenden" die bestaat sinds de jaren '90.

De beroepscode bevat volgende algemene principes:

Principe 1: voordat een tolk een opdracht aanneemt moet hij/zij nagaan of hij/zij zich binnen de opdracht aan de beroepscode kan houden en of hij/zij de opdracht aankan.

Principe 2: de tolk zorgt voor een professionele en gelijkwaardige relatie tot de (horende en dove) gebruiker.

Principe 3: de tolk zorgt er voor dat de partijen tot effectieve communicatie komen.

Principe 4: de tolk houdt zich aan de zwijgplicht en meldingsplicht.

Principe 5: de tolk moet gepast vergoed worden voor geleverde prestaties.

Principe 6: de tolk is verantwoordelijk voor zijn eigen kwaliteit van tolken.

Principe 7: de tolk gaat op een gepaste manier om met zijn collega's en met stagiaires.

Principe 8: de tolk gedraagt zich zodanig dat hij/zij zichzelf, de klant en het beroep eer aandoet.

Als bijlage bij dit werkingsverslag gaat de integrale tekst van de beroepscode. (Bijlage 2)

4.2. Cultuur

In 2010 werd ook een subcommissie *cultuur* opgericht om initiatieven te nemen die erop gericht waren om VGT en Dovencultuur meer bekendheid en zichtbaarheid te doen krijgen in bredere culturele kringen.

Op 17 december 2011 organiseerde de adviescommissie een infomiddag in het VSPW (Vormingsleergang voor Sociaal en Pedagogisch Werk) in Gent rond projecten Vlaamse Gebarentaal. Dit initiatief werd begin 2012 door de adviescommissie geëvalueerd. Er kwamen veel geïnteresseerden op af en de reacties waren positief. De toelichting die op de dag werd gegeven m.b.t. het indienen van projecten werd na de infodag via de website ontsloten. Het is de bedoeling om dit initiatief tweejaarlijks te herhalen om zo het aantal aanvragen en de kwaliteit van de aanvragen te verhogen.

In 2012 kwam de subcommissie cultuur niet meer samen en er werden geen specifieke initiatieven meer genomen m.b.t. dit onderwerp.

4.3. Media

In de beheersovereenkomst 2012 – 2016 tussen de Vlaamse overheid en de VRT staat dat de openbare omroep haar aanbod moet toegankelijk maken voor doven en slechthorenden. Volgende bepaling is hierover opgenomen:

“Gebarentaal: het journaal van 19u en het Ketnet-journaal worden via het open internet met gebarentaal aangeboden binnen het jaar na de inwerkingtreding van deze overeenkomst. Dit signaal wordt ook digitaal aangeboden aan de distributeurs die de service ook via interactieve digitale televisie kunnen verspreiden. Het weekoverzicht van het Ketnet-journaal wordt via TV met gebarentaal aangeboden binnen het jaar na de inwerkingtreding van deze overeenkomst.”

De adviescommissie bracht eind 2011 op eigen initiatief een advies uit aan de VRT en aan de Vlaamse minister van Media Ingrid Lieten m.b.t. de procedure en selectie van dove en horende VGT-tolken (Bijlage 3). In het advies werd gewezen op een aantal onduidelijkheden i.v.m. de aanpak van de VRT bij deze procedure en selectie. De commissie adviseerde om eerst en vooral te investeren in de opleiding van dove tolken (omdat zij de intrinsieke vaardigheden hebben nodig voor deze functie) en relay-tolken (voor live-situaties) en bood aan te adviseren over de opzet van deze opleiding. De commissie adviseerde ook om voor Karrewiet een jonge dove presentator in te schakelen (als rolmodel) in plaats van een tolk en mocht dit niet mogelijk zijn, hiervoor zeker

---

dove tolken te gebruiken. Tot slot gaf de commissie mee dat ze teleurgesteld was dat er geen mogelijkheid gevonden was tot het uitzenden van de door de commissie geadviseerde gemeenschapsmedia.

Als reactie op het advies van de commissie lichtte minister Lieten met haar schrijven van 19 januari 2012 (Bijlage 4) een aantal van de genomen beslissingen toe:

- De VRT kiest er niet voor om te werken met een samenvatting van het journaal in VGT omdat dit niet strookt met wat is opgenomen in de beheersovereenkomst. Het advies van de commissie hieromtrent werd dus niet gevolgd.
- Ook de aanbeveling m.b.t. de aanwerving van tolken werd niet gevolgd. De VRT opteert om enkel voor Karrewiet en De Week van Karrewiet met dove tolken te werken. Voor het 19-uur journaal kiezen ze ervoor om horende tolken in te schakelen aangezien het in een eerste fase technisch en financieel niet haalbaar geacht wordt om te werken met dove tolken.
- Verder besliste de VRT omwille van de tijdsdruk om een aantal kandidaten die van de externe jury een negatieve evaluatie kregen, toch de kans te geven om de opleiding te volgen.

De adviescommissie nodigde op 1 maart 2012 vertegenwoordigers van de VRT uit om in gesprek te gaan over deze keuzes en de globale aanpak. Beide partijen maakten gebruik van deze gelegenheid om hun standpunten verder toe te lichten. Tijdens dit overleg suggereerde de adviescommissie namen van geschikte lesgevers voor de opleiding van de tolken en gaf input m.b.t. de inhoud van het opleidingstraject.

In april 2012 werden de eerste uitzendingen van Karrewiet in Vlaamse Gebarentaal ter beschikking gesteld via het digitale kanaal. Eind 2012 werd het 19 uur journaal in Vlaamse Gebarentaal uitgezonden via het digitale kanaal.

4.4. Onderwijs

Naar aanleiding van een arrest van het Hof van Beroep van Gent wordt minstens 70% tolkuren Vlaamse Gebarentaal vooropgesteld voor leerlingen in het secundair leerplichtonderwijs. De raadgever van het kabinet Onderwijs gaf op de vergadering van 16 januari 2012 een toelichting bij de ontwikkelingen en gaf aan dat het budgettaire een moeilijke oefening zou worden om dit arrest een vertaling te geven in het nieuwe onderwijsdecreet.

Op initiatief van de Vlaamse minister van Onderwijs Pascal Smet werd in 2011 de conceptnota 'Samen Taalgrenzen verleggen' gelanceerd. In deze nota werd ook aandacht besteed aan onderwijs in Vlaamse Gebarentaal en de globale organisatie van het onderwijs aan dove en slechthorende kinderen en jongeren. Om de uitrol van de nota te realiseren werd door de Vlor in 2012 een werkgroep *Onderwijs voor Doven en Slechthorenden* opgericht. In het gesprek met de raadgever Onderwijs op 16 januari 2012 uitte de adviescommissie haar bezorgdheid over de reactie van de Vlor op de Talennota (zie werkingsverslag commissie 2011) en benadrukte zij nog eens het belang van een evenwichtig samengestelde werkgroep rond dit thema.

Uiteindelijk bleek in deze werkgroep slechts één dove persoon vertegenwoordigd (een afgevaardigde van Fevlado) op een totaal van 22 leden. Op herhaaldelijk advies van de commissie (Bijlage 5 – 8 – 10) stemde het vast bureau van de Vlor op 13 december 2012 in met het voorstel om de werkgroep uit te breiden met twee afgevaardigden (één voor Fevlado en één voor VLOK-CI) (Bijlage 6 – 7 – 9 – 11). Hierdoor kwam er één extra dove persoon in de werkgroep (als afgevaardigde van Fevlado).

Op 26 oktober en 29 november werden door de Vlor binnen dit kader twee seminariedagen georganiseerd m.b.t. het thema 'Onderwijs voor Doven en Slechthorenden uitgedaagd'. Een aantal leden van de adviescommissie leverden een bijdrage aan het programma (zie 4.6.).

4.5. Verwervingsplanning

Eind 2012 werd beslist om verder werk te maken van het formuleren van antwoorden op een heel aantal vragen van ouders van dove kinderen. Hierover werden de eerste afspraken gemaakt, in 2013 zullen verschillende experts gecontacteerd worden om een gefundeerd antwoord uit te schrijven op één of meer van de vragen.

4.6. Externe vertegenwoordiging

Zoals hierboven vermeld (4.4.) verzorgen een aantal commissieleden op vraag van de Vlor een uiteenzetting op de seminariedagen 'Het onderwijs voor doven en slechthorende mensen uitgedaagd'.

Met de organisatie van deze 2 seminariedagen wilde de Vlor kennis en inzicht verwerven over de veranderingen die relevant zijn voor het toekomstig onderwijs aan dove en slechthorende mensen.

Op 26 oktober 2012 werden volgende aspecten onderzocht:

- beschrijving van de ontwikkelingen en hun impact op de leer- en opvoedingsnoden
- belevingswereld van de dove en slechthorende mensen

Myriam Vermeerbergen gaf een presentatie in het onderdeel "Medische ontwikkelingen en hun gevolgen voor de leer- en opvoedingsnoden van lerenden (Cohleaire implant en vroege neonatale screening)". (Bijlage 12 presentatie) Mieke Van Herreweghe gaf een presentatie in het onderdeel "Communicatie. Kansen en valkuilen van VGT binnen de instructie/Kansen en valkuilen van het Nederlands als instructietaal/Kansen en valkuilen van bilinguaal/bicultureel onderwijs." (Bijlage 13: presentatie) Goedele De Clerck gaf een presentatie in het onderdeel "Belevingswereld van dove en slechthorende leerlingen. Welke elementen spelen een rol bij de identiteitsontwikkeling en de sociaal-emotionele ontwikkeling?".

Op 29 november 2012 kwamen volgende onderwerpen aan bod:

- een vertaling naar onderwijsorganisatie en onderwijspraktijk
- ondersteunende maatregelen op het vlak van "ketenzorg", competenties schoolteams, schoolinfrastructuur

Filip Verstraete gaf een presentatie in het onderdeel "Ondersteuning door tolken gebarentaal/schrijftolken". (Bijlage 14: presentatie)

4.6. Evaluatie decreet

In de loop van 2012 werden door de adviescommissie een aantal voorstellen geformuleerd in het kader van de evaluatie van het decreet Vlaamse Gebarentaal. De voorgestelde wijzigingen hebben vnl. betrekking op de samenstelling van de commissie (aantal leden en profiel van de leden). De evaluatie van het decreet Vlaamse Gebarentaal werd mee opgenomen in de beleidsbrief 2013 van de coördinerende minister Joke Schauvliege. De insteek van de commissie en de input van andere stakeholders zal verder door de administratie gebundeld worden en verwerkt worden in een evaluatierapport.

4.7. Sensibilisering en externe communicatie

De adviescommissie besteedde in 2012 voldoende aandacht aan het communiceren van haar werking. De adviezen worden bekendgemaakt via verschillende kanalen en minstens via de pagina's Vlaamse Gebarentaal op de website van het agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen:

http://www.sociaalcultureel.be/volwassenen/gebarentaal_adviescommissie.aspx

In haar externe communicatie wil de adviescommissie een voorbeeldfunctie opnemen door steeds zowel in het Nederlands als in VGT te communiceren. Werkingsverslagen en adviezen worden door dove vertalers vertaald naar VGT. De werkingsverslagen van de voorbije jaren (2008 – 2011) kunnen gedownload worden via bovenstaande link en worden ook bezorgd aan het Vlaams Parlement en aan de Vlaamse Regering.

Naar aanleiding van de evaluatie van de werking van de adviescommissie in 2012 werd stilgestaan bij de huidige communicatiekanalen en – mogelijkheden. Het feit dat de adviescommissie niet beschikt over een eigen huisstijl vormt duidelijk een belemmering bij haar communicatie en profilering. Er werd dan ook beslist om een eigen logo en huisstijl te laten ontwikkelen.

In het najaar 2012 werd gericht een offerteaanvraag verspreid bij een aantal professionele dove grafische vormgevers voor de ontwikkeling van een logo, briefsjabloon en werkingsverslagsjabloon voor de adviescommissie. Twee van de vier grafische vormgevers die werden aangeschreven, dienden een offerte in. Op basis van de ingediende ontwerpen werd eind 2012 beslist om de opdracht toe te kennen aan Prospector (www.prospector.be). In 2013 wordt deze opdracht uitgevoerd. Het werkingsverslag 2012 is opgemaakt in de nieuwe huisstijl. In 2013 zal er, met bijkomende middelen, ook een eigen website ontwikkeld worden voor de adviescommissie.

4.8. Evaluatie werking adviescommissie

Naar aanleiding van de selectie van nieuwe kandidaten voor de adviescommissie vanaf 2013 en de afronding van de werkzaamheden van de huidige commissie, werd beslist om in 2012 een korte evaluatie op te maken met bevindingen omtrent de samenstelling, opdracht en werking. Hieraan werden ook een aantal aanbevelingen voor decreetwijzigingen gekoppeld.

De algemene conclusie is dat de adviescommissie Vlaamse Gebarentaal als nieuw opgerichte structuur de afgelopen jaren haar verantwoordelijkheid heeft opgenomen en op verschillende vlakken initiatieven heeft genomen die het gebruik van Vlaamse Gebarentaal hebben bevorderd. Er werden de voorbije jaren adviezen geformuleerd die impact hebben op het gebruik van Vlaamse Gebarentaal binnen verschillende contexten (media, onderwijs...). Ook de middelen die werden toegekend aan de verschillende projecten Vlaamse Gebarentaal hebben bijgedragen tot de ontwikkeling en het gebruik van VGT.

Op de laatste vergadering van 2012 op 6 december worden een aantal topics opgelijst die de komende jaren nog verdere opvolging vragen: de vragen- en antwoordenlijst voor ouders van dove kinderen, het tolkenregister, onderwijs in Vlaamse Gebarentaal, de evaluatie van het decreet houdende erkenning van de Vlaamse Gebarentaal, de juridische status van Vlaamse Gebarentaal en de impact op de tolkenopleidingen n.a.v. het nieuwe decreet op het hoger onderwijs. Dit zijn slechts enkele van de vele uitdagingen die op de agenda zullen verschijnen in 2013 en in de daaropvolgende jaren.

4.9. Enkele cijfers

In 2012 vergaderde de algemene adviescommissie zeven maal en waren er in totaal drie bijeenkomsten van de subcommissie tolken. In totaal werd 14 862,09 euro werkingsmiddelen uitgegeven voor de adviescommissie voor volgende kosten:

- 6 452,42 euro voor presentiegelden voor de commissieleden
- 3 449,77 euro voor tolkprestaties
- 3 328,60 euro voor vertaalwerk werkingsverslag en adviezen (Nederlands naar VGT)
- 84,80 euro voor catering
- 1 512,50 euro voor ontwikkeling logo en huisstijl

---

5. Projecten VGT

Het decreet Vlaamse Gebarentaal voorziet de mogelijkheid om projecten te ondersteunen die bijdragen tot de maatschappelijke verankering van VGT. Op basis van artikel 7 van het decreet wordt jaarlijks een projectoproep gelanceerd.

Het uitvoeringsbesluit bepaalt dat de commissie jaarlijks een advies dient te geven in verband met het thema dat in aanmerking komt voor subsidiëring. Na advies van de commissie besliste de minister eind 2011 om voor 2012 een brede oproep te lanceren (Bijlage 15). Mede dankzij die keuze én de extra informatie die verstrekt werd op de infodag van 17 december 2011, werden er in 2012 dubbel zoveel aanvragen ingediend als het jaar ervoor, namelijk zestien.

De ingediende projectvoorstellen werden op de bijeenkomst van 1 maart 2012 door de adviescommissie beoordeeld aan de hand van een aantal criteria: de kwaliteit van de inhoud en van de begroting, de haalbaarheid, de beoogde doelgroep, de sensibiliserende kracht en positieve uitstraling en het structureel effect. Op voorstel van de adviescommissie kende de minister uiteindelijk aan vier projecten een subsidie toe van in totaal 37 000 euro.

Aanvrager	Titel project	Toegekende subsidie (in euro)
Visual Box	Deaf Cinema in Vlaanderen	7 500,00
Fevlado-Diversus	Ontwikkeling Iespakket VGT voor dove docenten	14 471,51
't Signaal	Kindertoneel 'De eerste keer'	7 280,00
Nowedo	Het Kinderboek: "Ik wil spelen met dove kinderen"	7 748,49
TOTAAL		37 000,00

Eind 2012 adviseerde de commissie om "Kunst en VGT" als thema te kiezen voor de projectoproep 2013. De minister verklaarde zich akkoord met dit voorstel en in november 2012 werd de projectoproep via verschillende kanalen verspreid. Projecten moeten ingediend worden tegen 1 februari 2013 (Bijlage 16).

---

6. Toekomst

Eind 2012 liep de eerste werkingstermijn van de adviescommissie af. Vanaf 1 januari 2013 namen de nieuw aangestelde commissieleden hun mandaat op. Zij zullen de werkzaamheden van de commissie verderzetten.

In 2013 zal verder gewerkt worden rond de vaste thema's tolken en media waarvoor subcommissies blijven bestaan, maar er zullen ook een aantal subcommissies bijkomen. Verwervingsplanning (de mogelijkheid voor dove baby's en kinderen om VGT te verwerven en voor hun ouders om VGT te leren) wordt een belangrijke prioriteit van de commissie in 2013 en zal via verschillende pistes opgevolgd worden, ook in nauw overleg met Fevlado.

De commissie is ook vragende partij voor meer duidelijkheid over de juridische status van VGT als taal, en het decreet als wettelijk instrument om deze taal te erkennen. De commissie zal in 2013 het initiatief nemen om hier meer duidelijkheid in te scheppen. Dit is een belangrijke voorwaarde om beter en nauwgerichter te kunnen adviseren, en zal ook duidelijk maken of en hoe het huidige decreet eventueel aangepast moet worden.

Verder blijft de commissie ook in 2013 waakzaam in verband met alle evoluties die verband houden met (het gebruik van) VGT in de verschillende Vlaamse beleidsdomeinen en zal waar nodig adviserend optreden.

In 2013 zal de adviescommissie voor de eerste keer werk maken van een memorandum aan de volgende Vlaamse Regering. Dit memorandum zal een belangrijke toetssteen worden ter evaluatie van de werking van de commissie in de komende jaren.

---

7. Lijst van bijlagen

1. Oproep kandidaten adviescommissie Vlaamse Gebarentaal, augustus 2012
2. Algemene Beroepscode tolken Vlaamse Gebarentaal, december 2012
3. Advies aan Vlaams minister van Media Ingrid Lieten over VGT op de VRT, 10 november 2011
4. Reactie van Vlaams minister van Media Ingrid Lieten op het advies van de adviescommissie m.b.t. Vlaamse Gebarentaal op de VRT, 19 januari 2012
5. Advies aan de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) over de samenstelling van de werkgroep onderwijs aan kinderen met auditieve beperkingen (afschrift bezorgd aan Vlaams minister van Onderwijs Pascal Smet), 12 april 2012
6. Reactie van de Vlaamse Onderwijsraad op het advies m.b.t. de samenstelling van de werkgroep onderwijs aan kinderen met auditieve beperkingen, 23 april 2012
7. Tweede reactie van de Vlaamse Onderwijsraad op het advies m.b.t. de samenstelling van de werkgroep onderwijs aan kinderen met auditieve beperkingen, 15 mei 2012
8. Tweede advies aan de Vlaamse Onderwijsraad over de samenstelling van de werkgroep "Onderwijs voor Doven en Slechthorenden", 4 juni 2012
9. Uitnodiging van de Vlor om een bijdrage te leveren aan het seminarie "Het Onderwijs voor Dove en Slechthorende mensen uitgedaagd", 6 juli 2012
10. Advies aan de Vlaamse Onderwijsraad n.a.v. de organisatie van het seminarie "Het Onderwijs voor Dove en Slechthorende mensen uitgedaagd", 23 oktober 2012
11. Beslissing van de Vlaamse Onderwijsraad om de werkgroep "onderwijs aan dove en slechthorende kinderen" uit te breiden, 13 december 2012
12. Presentatie Myriam Vermeerbergen seminarie Vlor, 26 oktober 2012
13. Presentatie Mieke Van Herreweghe seminarie Vlor, 26 oktober 2012
14. Presentatie Filip Verstraete seminarie Vlor, 29 november 2012
15. Oproep voor het indienen van projecten Vlaamse Gebarentaal 2012, november 2011
16. Oproep voor het indienen van projecten Vlaamse Gebarentaal 2013, november 2012

---

8. Bijlagen

Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal zoekt 15 deskundigen (m/v)

De Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal adviseert de Vlaamse overheid over alle aangelegenheden die betrekking hebben op het gebruik van de Vlaamse Gebarentaal of er een weerslag op hebben.

De adviescommissie werd in 2008 opgericht in het kader van het decreet houdende de erkenning van de Vlaamse Gebarentaal van 5 mei 2006. Het mandaat van de huidige commissieleden loopt tot eind 2012 en is verlengbaar.

Wie komt als deskundige in aanmerking?

U bent deskundig door uw professionele ervaring of uw ervaring als vrijwilliger binnen de Dovengemeenschap en aanverwante sectoren.

De volgende lijst bevat categorieën van mensen waarvan telkens minstens één in de adviescommissie zal zetelen:

- verenigingen van dove gebarentaalgebruikers;
- ouders van dove kinderen die Vlaamse Gebarentaalgebruikers zijn;
- scholen voor buitengewoon onderwijs (type 7);
- lesgevers Vlaamse Gebarentaal;
- tolken Vlaamse Gebarentaal;
- taalkundigen met expertise in gebarentaalonderzoek.

Deze lijst is niet exhaustief. Mensen met andere relevante aantoonbare ervaring of expertise in de Dovengemeenschap en de Vlaamse Gebarentaal (bv. op het vlak van Dovencultuur, artistiek gebruik van gebarentaal, Deaf Studies, gebarentaalmedia,...) komen ook in aanmerking.

Bij de samenstelling van de commissie wordt gestreefd naar een grote vertegenwoordiging van Dove personen (minstens de helft van de leden).

Wat wordt van u verwacht?

U hebt een brede maatschappelijke kijk en u engageert zich om maandelijks een halve dag vrij te maken voor een vergadering. U handelt volledige onafhankelijk van de overheid. Het lidmaatschap van de commissie is daarom uitgesloten voor:

- mandatarissen in het Europees Parlement, de Kamer van volksvertegenwoordigers, de Senaat, het Vlaams Parlement en het Brussels Hoofdstedelijk Parlement,
- ministers of staatssecretarissen en kabinetsleden van ministers of staatssecretarissen,
- personeelsleden van een departement of agentschap van de Vlaamse overheid dat in een hiërarchische verhouding staat tot de minister of ministers bevoegd voor de aangelegenheden waarover de commissie zich moet buigen.

U werkt mee aan sterk onderbouwde adviezen aan de Vlaamse overheid over de Vlaamse Gebarentaal en u formuleert één maal per jaar mee de adviezen over projecten Vlaamse Gebarentaal.

Benoeming en duur van het engagement

U wordt voor vier jaar benoemd door Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur. Bij de selectie wordt rekening gehouden met de diversiteit aan competenties die nodig zijn voor de adviescommissie, met de man-vrouwverhouding en met de etnisch-culturele diversiteit van de samenleving.

Voor uw aanwezigheid op de vergaderingen ontvangt u een deelnamevergoeding en een reiskostenvergoeding.

Interesse?

Stuur voor 15 oktober 2012 een brief met uw gemotiveerde kandidatuur, een toelichting over uw expertise en deskundigheid en een curriculum vitae naar:

Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen
t.a.v. Noemi De Clercq
Arenbergstraat 9
1000 Brussel
of
E noemi.declercq@cjsm.vlaanderen.be

Gelieve uw kandidatuurstelling ook te bezorgen in Vlaamse Gebarentaal.

Meer informatie?

Neem contact op met het agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen door een e-mailbericht te sturen naar noemi.declercq@cjsm.vlaanderen.be of te bellen naar 02 553 42 35.

Meer informatie over de werking van de adviescommissie is te vinden op:
http://www.sociaalcultureel.be/volwassenen/gebarentaal_adviescommissie.aspx

Algemene beroepscode tolken Vlaamse Gebarentaal

Inleiding

De beroepscode wil een richtlijn zijn voor het kwalitatief uitvoeren van de taak van een tolk Vlaamse Gebarentaal. Deze taak is omschreven in het beroepscompetentieprofiel tolk Vlaamse Gebarentaal, opgesteld door de SERV (verwijzing toevoegen).

Ontstaan

Deze beroepscode is een herziening van de “Deontologische code in Welzijn en Werk voor tolk voor doven en slechthorenden”. De deontologische code bestaat sinds de jaren '90. In 2011 besliste de Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal dat de code toe was aan een actualisering. Dit gebeurde in de schoot van de subcommissie tolken VGT. De herziene code kwam tot stand in samenwerking met de Beroepsvereniging Vlaamse Tolken Gebarentaal (BVGT). De finale versie, zoals ze hier wordt gepresenteerd werd door de Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal bekrachtigd in december 2012. Zowel het beroep tolk Vlaamse Gebarentaal als de beroepscode zijn constant in evolutie en de code kan dus ten allen tijde veranderen, indien het beroepsveld en de gebruikers dit als noodzakelijk beschouwen.

De algemene principes:

Principe 1: voordat een tolk een opdracht aanneemt moet hij/zij nagaan of hij/zij zich binnen de opdracht aan de beroepscode kan houden en of hij/zij de opdracht aankan.

Principe 2: de tolk zorgt voor een professionele en gelijkwaardige relatie tot de (horende en dove) gebruiker.

Principe 3: de tolk zorgt er voor dat de partijen tot effectieve communicatie komen.

Principe 4: de tolk houdt zich aan de zwijgplicht en meldingsplicht.

Principe 5: de tolk moet gepast vergoed worden voor geleverde prestaties.

Principe 6: de tolk is verantwoordelijk voor zijn eigen kwaliteit van tolken.

Principe 7: de tolk gaat op een gepaste manier om met zijn collega's en met stagiaires.

Principe 8: de tolk gedraagt zich zodanig dat hij/zij zichzelf, de klant en het beroep eer aandoet.

Principe 1: het aannemen van de tolkopdracht

Voordat een tolk een opdracht aanneemt moet hij/zij nagaan of hij/zij zich binnen de opdracht aan de beroepscode kan houden en of hij/zij de opdracht aankan. Zo gaat de tolk bij het aannemen van een opdracht na of hij/zij over de nodige vaardigheden en kennis beschikt om de opdracht op een professionele en kwaliteitsvolle manier uit te voeren.

Daarnaast vraagt de tolk zich bij het aannemen van een opdracht af of hij/zij niet gehinderd zal worden in de kwaliteitsvolle uitvoering van de opdracht door persoonlijke maatschappelijke en ethische opvattingen.

Ook gaat de tolk bij het aannemen van een opdracht na of hij/zij niet gehinderd zal worden in de kwaliteitsvolle uitvoering van de opdracht door een persoonlijke relatie met de gebruiker.

Hierbij stelt de tolk zich de volgende vragen:

- ben ik voor de opdracht voldoende deskundig?
- beschik ik over voldoende vaardigheden?
- kan ik met mijn eigen maatschappelijke en ethische opvattingen de opdracht goed uitvoeren?

Als de tolk één van deze drie vragen ontkennend moet beantwoorden, dan moet hij/zij de opdracht afwijzen.

De tolk bereidt zich op tijd ter dege voor op de uit te voeren opdracht.

Principe 2: de relatie tot de gebruiker

De tolk maakt in aandacht en houding geen verschil tussen dove en horende gebruikers.

Bij problemen, discussies of onduidelijkheden die zich voordoen tijdens de tolkopdracht, kunnen zowel de tolk als gebruiker verwijzen naar wat in de deontologische code is vastgelegd.

Tijdens de opdracht, is de tolk niet verplicht om andere taken uit te voeren buiten het tolken, tenzij deze andere taken bijdragen tot het doel van het tolken: effectieve communicatie.

Principe 3: de tolksituatie

De tolk zorgt er voor dat de partijen tot effectieve communicatie komen. De boodschap wordt naar betekenis getolkt en hierbij wordt ook de intentie van de gebruiker meegenomen. De tolk houdt hierbij rekening met taalkundige en culturele verschillen.

De tolk begrijpt en beseft wat de eigen verantwoordelijkheden met betrekking tot een tolksituatie zijn en de mogelijke gevolgen.

De tolk heeft het recht om ongestoord te werken en meldt het aan de gebruikers indien bepaalde omstandigheden dit in de weg staan. Dit kunnen externe factoren zijn of inhoudelijke factoren (de te tolken boodschap).

Als de tolk een fout maakt tijdens het tolken zet hij/zij deze fout onmiddellijk recht. Wanneer tijdens het tolken zaken onduidelijk zijn dan vraagt de tolk om herhaling, herformulering of uitleg. Wanneer tijdens het tolken de hoeveelheid te tolken informatie

te groot wordt, dan vraagt de tolk aan de persoon die het woord voert om te pauzeren, en vervolgens om verder te gaan.

De tolk stelt zich qua houding, gedrag en uiterlijk zodanig op dat de aandacht voor het tolken zelf niet gestoord wordt.

De tolk past het taalgebruik aan conform de situatie en op een dergelijke manier om tot effectieve communicatie te komen.

Uit respect voor de gebruiker zal een tolk een aangenomen opdracht niet zonder overleg met de gebruiker doorgeven aan een andere collega.

De tolk zal evenmin macht of invloed uitoefenen over de gebruiker.

Principe 4: zwijgplicht en meldingsplicht

Alle informatie over een aangeboden tolkopdracht en een aangenomen tolkopdracht wordt als vertrouwelijk beschouwd. Dit betekent dat de tolk zwijgplicht heeft. De tolk bewaart strikte geheimhouding over informatie die betrekking heeft op de tolkopdracht, zowel informatie die hij/zij voor of tijdens een tolksituatie verneemt. Tolken dienen te zwijgen over alle informatie die met de opdracht te maken heeft, met inbegrip van het feit dat er dienst verleend wordt. Een uitzondering stelt zich indien een tolk een bepaalde situatie wenst te bespreken met een andere tolk in het kader van intervisie. Het gaat hier dan om een gedeeld beroepsgeheim waarbij beide tolken gebonden zijn aan de beroepscode. Een dergelijke casus wordt anoniem besproken en enkel relevante informatie wordt gedeeld.

Daarnaast dient de tolk ook de meldingsplicht te respecteren. Als de tolk tijdens de beroepsuitoefening informatie krijgt waaruit blijkt dat het mentaal of fysiek welzijn van derden in gevaar kan komen of dat zelfs hun leven in gevaar kan zijn dan moet de tolk dit aan de daartoe aangewezen instanties melden. Wanneer een wet vrijgave van de informatie oplegt dan moet de gevraagde informatie vrijgegeven worden.

Principe 5: de vergoeding

Indien de opdrachten bemiddeld worden door een bemiddelingsdienst, dan ligt de vergoeding van de Vlaamse tolk vast volgens wettelijke barema's. Wordt de tolk echter gevraagd vanuit een privé-instantie, dan mag hij onderhandelen over zijn vergoeding.

Principe 6: kennis op peil houden

De tolk is verantwoordelijk voor zijn eigen kwaliteit van tolken. Hij/zij is ook verantwoordelijk om de kwaliteit op peil te houden en op niveau.

Principe 7: contact met collega's / stagiaires

De tolk gaat op een gepaste manier om met zijn collega's en met stagiaires. Men is beleefd, respectvol, eerlijk en betrouwbaar. De tolk deelt zijn kennis met collega's/stagiaires, moedigt hun ontwikkeling aan en levert daarvoor opbouwende kritiek. De tolk onthoudt zich van het leveren van kritiek die de reputatie van collega's/stagiaires kan schaden.

Principe 8: gepast gedrag

De tolk gedraagt zich zodanig dat hij/zij zichzelf, de klant en het beroep eer aandoet. De term 'gepast' houdt in dat een tolk zowel door kledij als door gedrag niet opvalt of de aandacht afleidt.

Ondergetekende, _____ (naam), verklaart de hierboven vermelde bepalingen te hebben gelezen en goedgekeurd en verklaart zich overeenkomstig deze bepalingen te gedragen.

Datum

Handtekening

Bijlage 3 : Advies aan Vlaams minister van Media Ingrid Lieten over VGT op de VRT

Afdeling Volksontwikkeling en Lokaal Cultuurbeleid

Mevrouw Ingrid Lieten
Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams
minister van Innovatie, Overheidsinvesteringen, Media en
Armoedebestrijding
Martelaarsplein 19
1000 Brussel

Uw contactpersoon

Noemi De Clercq

E-mail

noemi.declercq@cjsm.vlaanderen.be

Telefoon

02 553 42 35

Uw bericht van

-

Ons kenmerk

ASCW/VOLC/NDC...

Uw kenmerk

-

Bijlagen

-

Brussel

10.11.2011

VGT op de VRT

Geachte mevrouw de Minister,

Op deze manier wou ik u namens de Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal (VGT) van harte feliciteren met de duidelijke aandacht die er besteed werd en wordt aan VGT in de resolutie omtrent de nieuwe Beheersovereenkomst 2012 – 2016 met de VRT ("30° de toegankelijkheid van het VRT-aanbod wordt gewaarborgd door concrete en ambitieuze afspraken te maken inzake ondertiteling, audiodescriptie en gebarentaal;") en in de nieuwe Beheersovereenkomst (p. 16-17) zelf:

6.1.2.2 Diversiteit en doelgroepenbeleid

(...)

SD4: De VRT moet een zo groot mogelijk en gevarieerd publiek bereiken. In het bijzonder moet de VRT jongeren, nieuwe Vlamingen en mensen met een auditieve/visuele beperking beter bereiken en de band tussen deze groepen en de openbare omroep versterken door het aanbod beter af te stemmen op de behoeften van deze groepen.

(...)

OD4.3: De VRT moet haar aanbod ook toegankelijk maken voor personen met een auditieve/visuele beperking. De VRT biedt hiervoor het volgende aan:

- (...)

Voor doven en slechthorenden:

O T888 Teletekstondertiteling: 95% van de programma's, uitgezonderd hosting, tralering en commerciële communicatie, wordt ondertiteld. Daarbinnen worden de nieuws- en duidingsprogramma's 100% ondertiteld tegen eind 2014. De VRT hanteert daartoe een stappenplan met tussentijdse streefcijfers en stelt de beschikbare ondertitels ook beschikbaar op andere platformen tegen eind 2014.

O Gebarentaal: het journaal van 19u en het Ketnet-journaal worden via het open internet met gebarentaal aangeboden binnen het jaar na de inwerkingtreding van deze overeenkomst. Dit signaal wordt ook digitaal aangeboden aan de distributeurs die de service ook via interactieve digitale televisie kunnen verspreiden. Het weekoverzicht van het Ketnet-journaal wordt via TV met gebarentaal aangeboden binnen het jaar na de inwerkingtreding van deze overeenkomst.

Zoals gezegd zijn we verheugd over het feit dat er aandacht is voor het toegankelijk maken van nieuwsprogramma's via VGT. Dit is ook in lijn met het advies dat de Adviescommissie VGT zelf geschreven heeft in februari 2011. Naar aanleiding van de evaluatie van de testweek van 19 tot 23 september 2012 omtrent het tolken naar VGT van het 19u-journaal /Karrewiet en de recente beslissing van de VRT die op basis daarvan genomen werd, wilden we toch graag enkele bedenkingen/vragen uiten.

Met betrekking tot het toegankelijk maken van de media werden in het advies van de Adviescommissie twee prioriteiten naar voren geschoven:

(1) Voor (jong-)volwassenen vraagt de commissie aansluitend op het journaal van 19u een samenvatting van een vijftal minuten in Vlaamse Gebarentaal door een dove presentator met een Nederlandse voice-over / met Nederlandse ondertiteling (eventueel op het tweede net). Hier wordt de voorkeur aan gegeven boven een rechtstreekse vertolking van het journaal in Vlaamse Gebarentaal.

(2) Voor de categorie van 8 tot 12-jarigen (NT) pleit de commissie voor een integratie van een Dove presentator in het programma Karrewiet. Binnen deze leeftijdsgroep bevindt zich in elk geval een groot aantal dove jongeren voor wie ondertiteling Karrewiet nog niet voldoende toegankelijk maakt. Een dove presentator is voor de dove (pre)-adolescent ook een belangrijk rolmodel voor taalkundige en culturele identificatie.

Het bovenstaand advies werd tijdens de testweek niet volledig gevolgd. Zo werd er voor het 19u- journaal gekozen om de ene dag een horende en de andere dag een dove tolk VGT in te zetten. Hierbij koos men dus voor "vertolking" van het journaal, wat andere vaardigheden, technische aanpassingen en voorbereidingen vraagt dan het presenteren van een programma in VGT. Bovendien werken een horende en dove tolk op een totaal andere manier en daar is in de testweek te weinig aandacht naar uitgegaan.

Het voordeel van een horende tolk VGT is dat dit voor de VRT zelf gemakkelijker werkt aangezien de tolk rechtstreeks de gesproken input kan tolken. Bovendien hebben tolken VGT in Vlaanderen een diploma verworven na een opleiding (op dit moment HOKT-SP, dus graduaatsniveau), maar tegelijkertijd dient er vermeld te worden dat deze opleiding eerder voorbereidt op het gemeenschapstolken en (nog) niet op het niveau van "hoog gekwalificeerde tolk" (zoals vermeld in het beroepscompetentieprofiel van de SERV) wat nodig is voor het journaaltolken. Bovendien beheersen tolken VGT de Vlaamse Gebarentaal niet altijd op een voldoende gevorderd niveau: in termen van het Europees Referentiekader voor Talen zouden tolken VGT aan het einde van hun opleiding het B2-niveau hebben, terwijl van een kwalitatief hoogstaande tolk een niveau C2 verwacht wordt. Even problematisch is dat een horende tolk VGT in een setting zoals bij het 19u-journaal niet naar zijn/haar moedertaal tolkt (tenzij de tolk een CODA – Child of Deaf Adults – is) en dus ook niet naar de taal van de gemeenschap waarin hij of zij opgegroeid is en dagelijks vertoeft. Het gevolg is dat er vaak beïnvloeding vanuit het Nederlands is op de VGT van de tolk en de vertolking ook op andere vlakken niet optimaal gebeurt. Verder hebben horende tolken VGT door hun culturele status (en ondanks hun opleiding) vaak niet de mogelijkheid om iets op zo'n manier te tolken dat dit voor een doof publiek moeiteloos begrijpbaar wordt. Dit is zeker voor het tolken van het TV-journaal problematisch, omdat dit getolkt wordt voor een heel divers doof gebarentalig publiek. Daarnaast is een kwalitatief hoogstaande simultane vertolking sowieso bijzonder moeilijk en een vertolking van het TV-journaal (waarin geen aanpassingen kunnen gebeuren naar het feit dat er getolkt wordt – door bijvoorbeeld wat trager te spreken of eens te hernemen indien nodig voor de tolk) is nog een extra uitdaging. Voor een uitzending van 40 minuten zijn dan ook minstens twee tolken nodig die bovendien in team moeten kunnen tolken om elkaar te ondersteunen. Je kan immers onmogelijk van één persoon verwachten dat die gedurende 40 minuten onafgebroken simultaan tolken op dit niveau aan kan. Verder is een degelijke voorbereiding (met voldoende voorbereidingstijd en teksten) een absolute noodzaak.

Zoals gezegd werkt een dove tolk VGT op een totaal andere manier aangezien hij/zij in de meeste gevallen werkt vanaf de autocue. Ook hier is het essentieel dat de tolk de teksten en beelden zo veel mogelijk op voorhand kan doornemen. Het grote voordeel van een dove tolk VGT is dat hij/zij naar zijn/haar moedertaal of eerste taal tolkt, waardoor de afstand tussen de output van de tolk en de taal zoals gebruikt door de Dovengemeenschap in Vlaanderen veel kleiner is. Omdat de dove tolk de VGT beheerst op moedertaalniveau, kan hij/zij zich meer concentreren op het tolkproces zelf en op het begrijpbaar overbrengen van de informatie. Bovendien weet een dove tolk door zijn/haar culturele status en vaak levenslange omgang binnen de Dovengemeenschap hoe een boodschap op zo'n manier overgebracht moet worden dat deze door een doof publiek ook effectief begrepen wordt. Dit zorgt voor een veel grotere identificatie van het dove publiek met de dove tolk, en als gevolg daarvan een hogere begrijpbaarheid van de informatie. Het grote nadeel is dat een dove tolk enkel van een autocue kan werken waardoor de teksten op voorhand klaar moeten zijn. Indien dat niet het geval is (bv. bij live interviews) is de dove tolk afhankelijk van een horende relay-tolk die wat hij/zij hoort naar VGT tolkt zodat de dove tolk die informatie als input krijgt. De dove tolk is op dat moment sterk afhankelijk van de kwaliteit van de input die hij/zij krijgt. Gezien relay-tolken in de huidige tolkopleidingen niet aan bod komt, is dit ook voor de relay-tolk een volledig nieuw domein. Het hoeft geen betoog dat een dergelijke dubbele vertolking zeer gemakkelijk tot kwaliteitsverlies kan leiden. Ook bij het werken met een dove tolk geldt uiteraard dat voor een zo goed mogelijk resultaat er twee tolken nodig zijn die elkaar afwisselen, en dat er voldoende voorbereidingstijd voorzien moet worden. Een ander nadeel is dat er voor dove tolken, hoewel ze over hoogstaande intrinsieke linguïstische en culturele vaardigheden beschikken in VGT, op dit moment geen formele tolkopleiding bestaat waar ze deze vaardigheden kunnen uitbreiden met Nederlandse taalvaardigheid, tolkvaardigheden en andere tolktechnische competenties.

Door deze verschillende manieren van werken zijn er tijdens de testweek dus twee zaken met elkaar vergeleken die eigenlijk niet te vergelijken zijn. Om al deze redenen was dan ook door de commissie voorgesteld om (in elk geval voorlopig, in afwachting van beter uitgebouwde opleidingen) een aansluitende samenvatting van het journaal uit te zenden zoals in bovenstaand advies. Dergelijke formats bestaan ook al in het buitenland. We begrijpen niet goed waarom men daar niet op ingegaan is in de testweek waar men dit format ook had kunnen testen.

De VRT besliste intussen, na evaluatie van de testweek, om voor het 19u- journaal vier horende tolken te selecteren die in 2012 van start kunnen gaan. Het zou wegens technische problemen niet mogelijk zijn om dove tolken aan te werven. Het is ons ten eerste niet duidelijk waarom men de voorkeur heeft gegeven aan tolken boven een aansluitende samenvatting. We zouden dan ook graag vernemen waarom deze optie niet weerhouden werd. Ten tweede: uit wat hierboven beschreven werd, is voldoende duidelijk geworden wat de problemen zijn met horende tolken (tolken naar een vreemde taal, geen culturele identificatie, onvoldoende opgeleid). Ook gezien het belang dat de VRT zelf hecht aan kwaliteit en taalnorbepalende functie (die uiteraard ook geldt voor VGT) lijkt het ons dan ook geen verantwoorde beslissing om horende tolken in te schakelen. Een dergelijke norm wordt uiteraard beter uitgedragen door iemand die VGT als eerste taal gebruikt, niet door vreemdetalereiders. De VRT is zich ten eerste bewust van het belang van een goed standaardtaalg Nederlands door nieuwslezers, presentatoren e.d.m. ten nadele van bijvoorbeeld tussentalig gebruik of NT2. Vooral dat laatste is vergelijkbaar met de situatie van horende tolken die VGT ook als een tweede of vreemde taal beheersen.

De commissie adviseert dan ook om voorlopig niemand aan te werven voor het 19u-journaal, en van nu tot januari 2013 (wanneer volgens de beheersovereenkomst het nieuws in VGT aangeboden moet worden) te investeren in de opleiding van dove tolken. Zij beschikken immers over de intrinsieke vaardigheden nodig voor deze functie, maar door de specifieke tolksetting moeten zij eerst voldoende voorbereid en opgeleid worden. Voor live-situaties en voor wanneer de teksten op de autocue niet tijdig klaar kunnen zijn, blijven relay-tolken nodig. Ook zij moeten hiervoor opgeleid en voorbereid worden samen met de dove tolken. De commissie is zeker bereid om samen met de VRT te bekijken hoe deze opleiding voor dove tolken en relay-tolken het beste uitgebouwd kan worden. Bovendien geeft dit uitstel de VRT de tijd om de technische belemmeringen bij het inzetten van dove tolken weg te werken.

Wat betreft Karrewiet had de Adviescommissie de voorkeur gegeven aan een jonge Dove presentator (als rolmodel), maar we begrijpen dat dit niet haalbaar is en dat men ook hier de voorkeur geeft aan vertolking. Hier is het natuurlijk wel zo dat het niveau lager ligt en dat de job dan ook veel haalbaarder is. Bovendien zijn bij het weekoverzicht van het Ketnet-journaal alle teksten reeds (op autocue) beschikbaar waardoor een degelijke voorbereiding kan gebeuren. Omwille van het feit dat dove jongeren nood hebben aan duidelijke publieke rolmodellen vragen wij uitdrukkelijk om hiervoor een dove tolk in te schakelen. De commissie zal de VRT adviseren over de beste manier om hiervoor een geschikte dove tolk te vinden.

Ten slotte willen we nog meegeven dat we het jammer vinden dat er geen mogelijkheid gevonden is tot het uitzenden van de door de Adviescommissie VGT geadviseerde gemeenschapsmedia voor volwassenen en jongeren (een programma van ongeveer een half uur per week in prime time voor en door Dove gebarentaligen, dus met als voertaal VGT). We begrijpen dat daar nu geen beleidsruimte voor is maar hopen dat dit in een volgende beheersovereenkomst wel meegenomen kan worden.

Hopend dat er gevolg gegeven kan worden aan deze bedenkingen en vragen verblijf ik namens de Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal.

Met de meeste hoogachting,

Prof. dr. Mieke Van Herreweghe

Voorzitter Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal

Vlaamse Regering

ASCW

23-01-2012

NR:

Viceminister-president van de
Vlaamse Regering en Vlaams
minister van Innovatie,
Overheidsinvesteringen, Media en
Armoedebestrijding

Martelaarsplein 7, 1000 Brussel
Tel. 02 552 70 00 - Fax 02 552 70 01
kabinet.lieten@vlaanderen.be

Prof. Dr. Mieke Van Herreweghe
Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal
Arenbergstraat 9
1000 BRUSSEL

uw bericht van

uw kenmerk
ASCW/VOLC/NDC

ons kenmerk
MV/003/5249

bijlagen

vragen naar / e-mail
Michel Vermeersch
Michel.vermeersch@vlaanderen.be

telefoonnummer
02 552 70 27

Datum
19 JAN. 2012

Betreft: Vlaamse Gebarentaal op de VRT

Geachte professor Van Herreweghe,

Op 10 november 2011 signaleerde u in een brief een aantal onduidelijkheden over de aanpak van de Vlaamse Gebarentaal (VGT) bij de VRT.

Ten eerste vroeg u zich af waarom de VRT niet is ingegaan op uw suggestie in een aansluitende samenvattende rubriek te voorzien na het Journaal van 19 uur. De VRT bezorgde mij zingend antwoord:

"In de beheersovereenkomst is er geen sprake van een samenvatting van het journaal. Dat is de hoofdreden waarom dit spoor niet onderzocht werd. Daarnaast betekent een samenvatting ook een selectie, waardoor doven een ander nieuwsoverzicht aangeboden krijgen dan de horenden."

Ten tweede vroeg u zich af waarom de VRT ervoor opteert met horende tolken te werken, terwijl de standaardtaal het best wordt uitgedragen door dove tolken. De VRT motiveert haar aanpak als volgt:

"De VRT wil zowel met horende als dove tolken werken. Voor Karrewiet en De Week van Karrewiet kiezen we principieel om enkel met dove tolken te werken, ook omdat dit geen simultane 'vertaling' vraagt. Slechts in uitzonderlijke situaties, bijvoorbeeld wanneer de inhoud van het programma omwille van de actualiteit nog verandert, zal dit met een horende tolk moeten gebeuren."

Voor het 19 uur-Journaal is het op dit ogenblik technisch niet mogelijk om met dove tolken te werken. Er is geen autocue-tekst beschikbaar op het moment van de uitzending. Het journaal met vertraging aanbieden zou een minder goede keuze zijn, want de dove kijker wordt niet gelijkwaardig behandeld. Uit ervaring met TTT888 hebben we geleerd dat doelgroepen uitgesteld aanbod betreuren. Ook RTBF en de omroepen uit buurlanden kregen heel veel reactie vanuit de doelgroep op het feit dat het nieuws uitgesteld, weliswaar voorzien van gebarentaal, werd aangeboden.

Ook de kostprijs is verschillend. Indien er met dove tolken moet worden gewerkt is een extra studio met extra bemanning nodig, wat een aanzienlijke investering is. In onze buurlanden maken de omroepen gebruik van een horende tolk bij het hoofdjournaal. Het is vanuit die expertise dat we de kostprijs met betrekking tot het aanbod voor de beheersovereenkomst hebben geraamd.

Op dit ogenblik weten we niet of er voldoende gekwalificeerde horende en/of dove tolken zullen zijn om elke dag van het jaar zowel het journaal als het jeugdjournaal aan te bieden met VGT. De mensen die de VRT zal selecteren voor dit project, krijgen een interne opleiding televisietechnieken. Maar de VRT heeft kennis noch expertise in huis om de kandidaten op te leiden voor het tolkproces en het gebruik van correcte VGT. Die opleiding verwachten we van de onderwijsinstellingen. De VRT is wel bereid om na die onderwijsopleiding praktijkervaring aan te bieden.

De VRT wil ten slotte gaan voor een kwalitatieve invulling en heeft in overleg met de belangengroepen al initiatieven genomen inzake opleiding van kandidaat-tolken, de aankleding van de presentatiestudio, de styling van de kandidaat-tolken, de technische ondersteuning voor streaming en websites en de aanmaak van een productiedraaiboek voor uitzendingen met VGT.”

De Cel Diversiteit van de openbare omroep heeft me ook op het hart gedrukt dat ze haar inzichten ook in de toekomst wil samenbrengen met die van de belangenverenigingen. Ze wil een kwalitatief aanbod en is bereid een en ander na verloop van tijd te evalueren.

Met de meeste hoogachting,

Ingrid Lieten

Bijlage 5 : Advies aan de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) over de samenstelling van de werkgroep onderwijs aan kinderen met auditieve beperkingen

Brussel, 12 april 2012

Aan de Vlaamse Onderwijsraad

Geachte Mevrouw, Meneer,

De leden van de Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal (VGT) hebben via Fevlado (de Federatie van Vlaamse Dovenorganisaties) vernomen dat er binnen de VLOR een werkgroep samengesteld werd i.v.m. onderwijs aan "kinderen met auditieve beperkingen". Met deze brief zouden we er willen op aandringen dat ook een afgevaardigde van de Adviescommissie VGT in die werkgroep zetelt. Binnen de Adviescommissie VGT is er taalkundige expertise aanwezig met betrekking tot (tweetalig) onderwijs aan dove kinderen en hebben wij een subcommissie die zich volledig richt op onderwijs aan en opvoeding van dove kinderen. Wij zijn er dan ook van overtuigd de nodige expertise te kunnen aanleveren die ook in de VLOR-werkgroep tot een meerwaarde zal leiden.

We zouden graag nog verwijzen naar onze brief dd. 12-12-2011 waarin we onder andere het volgende gesteld hebben:

"Zoals hierboven reeds aangehaald, stelt de VLOR voor om eerst wetenschappelijk onderzoek door te voeren. Uiteraard zijn wij niet tegen onderzoek, wel integendeel. Wel willen we erop wijzen dat er omtrent tweetaligheid bij dove kinderen al heel wat onderzoek bestaat. Tevens zijn we van mening dat er bij dergelijk onderzoek (ook) een beroep dient te worden gedaan op de expertise van taalkundigen, meer bepaald op gebarentaalkundigen en/of onderzoekers met expertise op het vlak van tweetaligheid. Het betreft hier immers niet alleen dove kinderen, of onderwijs, maar zeker ook taal en tweetaligheid. In het verleden werd dit gegeven al te veel over het hoofd gezien.

Tot slot van dit schrijven willen wij nog even aangeven dat wij als Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal steeds bereid zijn tot samenwerking en overleg."

Met deze brief willen we onze bereidheid tot samenwerking nog eens onderstrepen en hopen wij dat de VLOR wil ingaan op ons aanbod om onze expertise ten dienste te stellen in de vorm van een afvaardiging in de bovenvermelde werkgroep.

Met de meeste hoogachting,

Prof. dr. Mieke Van Herreweghe
Voorzitter Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal

Afschrift bezorgd aan Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel

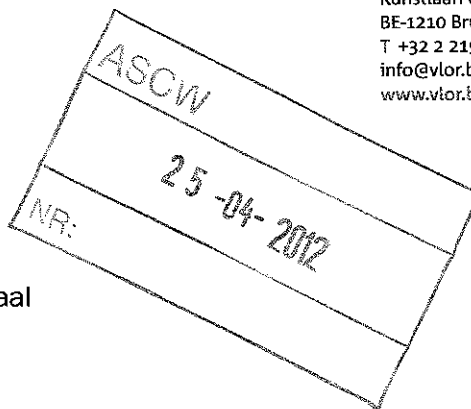

Bijlage 6 : Reactie van de Vlaamse Onderwijsraad op het advies m.b.t. de samenstelling van de werkgroep onderwijs aan kinderen met auditieve beperkingen

vlaamse
onderwijsraad

Kunstlaan 6 bus 6
BE-1210 Brussel
T +32 2 219 42 99
info@vlor.be
www.vlor.be

Mevrouw Noëmi De Clercq
secretaris
Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal
Arenbergstraat 9
1000 Brussel

BIJLAGEN / DATUM 23 APRIL 2012
ONS KENMERK AR-WG KAUD-COR-002
CONTACT ROOS HERPELINCK / 02/219.42.99
BETREFT SAMENSTELLING WERKGROEP ONDERWIJS AAN "KINDEREN MET AUDITIEVE BEPERKINGEN"

Geachte mevrouw

We ontvingen uw vraag om een vertegenwoordiging vanuit ervaringsdeskundigen (ouders, dove experts, ...) en vanuit de adviescommissie VGT.

We zijn blij dat diverse organisaties nu al bereid zijn om mee te werken aan ons project en desgevallend mee te zoeken naar expertise. Dit is nodig om een goed advies te kunnen uitwerken dat door brede maatschappelijke groepen mee wordt onderschreven. Daarom zijn we van meetaf aan van plan geweest om de mensen over wie het gaat rechtstreeks bij het project te betrekken. Het is trouwens een traditie bij de Vlor om bij grotere projecten "ervaringsdeskundigen" te betrekken.

Uw vraag is echter sneller dan onze procedure. Ik leg dit even uit :

De Vlor heeft gewacht om de procedure te beginnen tot we zicht hadden op de plannen van de minister over de "dringende maatregelen m.b.t. het onderwijs voor kinderen met specifieke noden". Dit kader is er nu. We starten dus in de eerstvolgende weken de procedure op.

Op de eerste vergadering van de werkgroep die is samengesteld vanuit de "reguliere" leden van de Vlor willen we overleggen hoe en op welke wijze we ervaringsdeskundigen betrekken bij de totstandkoming van het advies. Het is nooit onze bedoeling geweest om het advies uit te werken zonder inbreng van de mensen over wie het gaat.

We nemen dan ook zeker met u contact op met een meer concrete vraag naar samenwerking in de loop van de maand mei nadat de opdracht en de aanpak van het advies is uitgeklaard.

In de hoop dat het misverstand hierdoor is uitgeklaard,

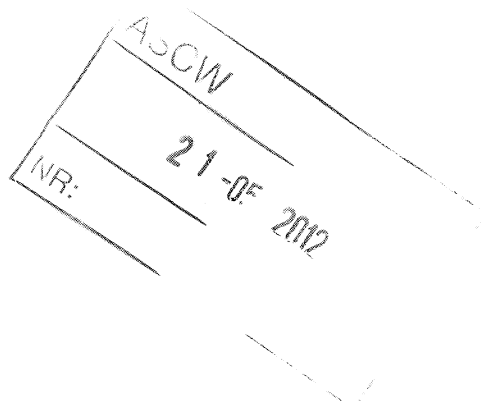
Met vriendelijke groeten

Mia Douterlungne
administrateur-generaal

Bijlage 7 : Tweede reactie van de Vlaamse Onderwijsraad op het advies m.b.t. de samenstelling van de werkgroep onderwijs aan kinderen met auditieve beperkingen

Mevrouw Noëmi De Clercq
secretaris
Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal
Arenbergstraat 9
1000 Brussel

BIJLAGEN /
ONS KENMERK AR-WG KAUD-COR-008
CONTACT ROOS HERPELINCK / 02/219.42.99

DATUM 15 MEI 2012

BETREFT SAMENSTELLING WERKGROEP ONDERWIJS AAN "KINDEREN MET AUDITIEVE BEPERKINGEN"

Geachte mevrouw

Ik wilde u, in opvolging van uw brief van 13 april 2012 en onze brief van 23 april 2012 laten weten dat het vast bureau besliste om de werkgroep die nieuwe uitdagingen voor het onderwijs aan kinderen en jongeren met auditieve beperkingen in kaart brengt, uit te breiden met twee ervaringsdeskundigen. Het gaat om één vertegenwoordiger van Fevlado en één vertegenwoordiger van Vlok-CI.

In het verder proces zullen we ook verder de dialoog met het middenveld van de ervaringsdeskundigen aangaan en deze expertise verder benutten.

Met vriendelijke groeten

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Mia Douterlungne'.

Mia Douterlungne
administrateur-generaal

Bijlage 8 : Tweede advies aan de Vlaamse Onderwijsraad over de samenstelling van de werkgroep "Onderwijs voor Doven en Slechthorenden"

Brussel, 4 juni 2012

Aan de Administrateur-generaal van de Vlaamse Onderwijsraad

Samenstelling werkgroep "Onderwijs aan kinderen met auditieve beperkingen"

Geachte mevrouw Douterlungne,

Van harte bedankt voor uw antwoord op onze vraag met betrekking tot de samenstelling van de werkgroep "Onderwijs aan kinderen met auditieve beperkingen".

Alhoewel we uiteraard verheugd zijn dat zowel Fevlado als VLOK-CI als ervaringsdeskundigen vertegenwoordigd zullen worden in de werkgroep, menen wij als Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal, opererend vanuit de Vlaamse overheid, dat wij toch een erg waardevolle bijdrage zouden kunnen leveren aan de discussie.

In bijlage kunt u een advies vinden waarin wij erg kort ons standpunt uiteengezet hebben omtrent een mogelijke invulling van het onderwijs aan dove en slechthorende kinderen in het kader van de problematiek van tolken Vlaamse Gebarentaal in dat onderwijs. Dat advies werd eind 2009 aan de Minister van Onderwijs, de heer Pascal Smet, bezorgd die ons heeft laten weten dat de hervorming van het buitengewoon en regulier onderwijs opgenomen wordt in het dossier leerzorg. Wij volgen dit uiteraard allemaal met erg veel belangstelling op. Daarom zouden we er toch nog eens willen op aandringen om ook vanuit de Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal een permanent vertegenwoordiger in de werkgroep "Onderwijs aan kinderen met auditieve beperkingen" te laten zetelen.

Vriendelijke groet,

Prof. dr. Mieke Van Herreweghe
Voorzitter Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal

Bijlage 9 : Uitnodiging van de Vlor om een bijdrage te leveren aan het seminarie "Het Onderwijs voor Dove en Slechthorende mensen uitgedaagd"

vlaamse
onderwijsraad

ASCW
09-07-2012
NR:

Kunstlaan 6 bus 6
BE-1210 Brussel
T +32 2 219 42 99
info@vlor.be
www.vlor.be

Mevrouw An Vrancken
Prof. Dr. Mieke van Herreweghe
Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal
Arenbergstraat 9
1000 BRUSSEL

→ Marie Anne
→ cc Geert.

BIJLAGEN
ONS KENMERK AR-WG ODSH-RHE-COR-001
CONTACT ROOS.HERPELINCK@VLOR.BE / 02 227 13 52
BETREFT SAMENSTELLING WERKGROEP "ONDERWIJS AAN DOVEN EN SLECHTHORENDEN"

DATUM 06.07.2012

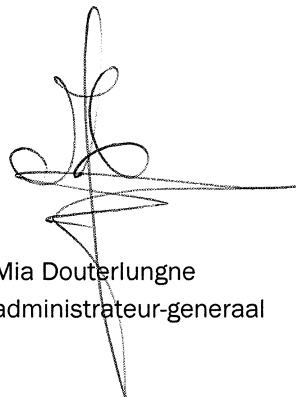
Geachte mevrouw

We zijn ervan overtuigd dat de adviescommissie Vlaamse gebarentaal een waardevolle bijdrage kan leveren aan de discussies over onderwijs voor dove en slechthorende lerenden. We zullen dan ook eerstdaags prof. Dr. Van Herreweghe contacteren om een bijdrage te leveren op de seminars die we over het onderwerp organiseren.

Voor de samenstelling van de werkgroep opteerde het vast bureau voor een evenwichtige vertegenwoordiging van ervaringsdeskundigen gekozen uit de representatieve strekkingen binnen de gemeenschap van doven en slechthorenden. We betwisten geenszins de expertise van de commissie. In een adviesorgaan als de Vlor is het echter wezenlijk om het evenwicht tussen verschillende groepen te garanderen.

We hopen dat we in de toekomst constructief kunnen samenwerken

Met vriendelijke groeten

Mia Douterlungne
administrateur-generaal

Bijlage 10 : Advies aan de Vlaamse Onderwijsraad n.a.v. de organisatie van het seminarie “Het Onderwijs voor Dove en Slechthorende mensen uitgedaagd”

Brussel, 23 oktober 2012

Aan de Vlaamse Onderwijsraad

Geachte Mevrouw Herpelinck,

Met deze brief wou de Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal (VGT) uiting geven aan haar ongerustheid omtrent de zeer kleine participatie van dove VGT-taligen aan de twee studiedagen georganiseerd door de VLOR (“Het onderwijs voor dove en slechthorende mensen uitgedaagd”) en aan de werkgroep i.v.m. onderwijs aan “kinderen met auditieve beperkingen”. Als we het goed hebben, is voor de eerste studiedag één dove VGT-talige als spreker uitgenodigd, voor de tweede studiedag twee en zetelt er in de werkgroep slechts één dove VGT-talige. Dit lijkt ons niet in lijn te zijn met de intentie van het participatiedecreet dat expliciet sectoroverschrijdend wil werken en dus ook van toepassing is op het onderwijsbeleid. Vooral het feit dat er maar één dove VGT-talige kan deelnemen aan de besprekingen in de werkgroep lijkt ons toch wel problematisch te zijn.

Met de meeste hoogachting,

Prof. dr. Mieke Van Herreweghe
Voorzitter Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal

Bijlage 11 : Beslissing van de Vlaamse Onderwijsraad om de werkgroep "onderwijs aan dove en slechthorende kinderen" uit te breiden

Kunstlaan 6 bus 6
BE-1210 Brussel
+32 2 219 42 99
info@vlor.be
www.vlor.be

Mevrouw Mieke van Herreweghe
Voorzitter Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal
Universiteit Gent
Vakgroep Taalkunde
Blandijnberg 2
9000 GENT

BIJLAGEN /
ONS KENMERK AR - VB - COR - 007
CONTACT ROOS.HERPELINCK@VLOR.BE/ 02/227.13.52

DATUM 20 DECEMBER 2012

BETREFT DEELNAME WERKGROEP ODSH

Geachte mevrouw

Het vast bureau van 13 december 2012 stemde in met het voorstel van de dovenverenigingen om de werkgroep over onderwijs voor dove en slechthorende leerlingen uit te breiden met twee ervaringsdeskundigen. Een vertegenwoordiger wordt aangeduid door Fevlado; een door VLOK CI. U vindt als bijlage de uitgeschreven beslissing.

Fevlado zal worden gecontacteerd om ons de naam van de tweede persoon die Fevlado zal vertegenwoordigen, te laten weten.

Het secretariaat contacteert de leden van de werkgroep eind januari om een nieuwe datum voor de werkgroep af te spreken. We proberen in de loop van januari op het niveau van het secretariaat een draft te maken voor een verslag. In februari kan de tekst dan worden afgetoetst aan de werkgroep.

Met vriendelijke groeten

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Mia Douterlungne', written over a vertical line that extends from the signature down towards the name.

Mia Douterlungne
administrateur-generaal

Cc aan

Mevrouw Noemi De Clercq Departement CJSM
De heer André Lathouwers, voorzitter Fevlado
Mevrouw Maartje De Meulder, Fevlado

Uitbreiding werkgroep "onderwijs aan dove en slechthorende kinderen"

Het Vast Bureau heeft tijdens zijn zitting van 13 december 2012 beslist om de samenstelling van de werkgroep, zoals bepaald in AR-VB-BSL-001 bijlage 1 van 13 september 2012, uit te breiden met een extra vertegenwoordiger van Fevlado en Vlok CI

M. Douterlungne
administrateur-generaal

A. Demeulemeester
voorzitter

MEDISCHE ONTWIKKELINGEN EN HUN GEVOLGEN VOOR DE LEER- EN OPVOEDINGSNODEN VAN LERENDEN

(COCHLEAIRE IMPLANT EN VROEGE NEONATALE SCREENING)

LEO DE RAEVE
MYRIAM VERMEERBERGEN

1

VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius

ZO DADELIJK

INVLOED VAN VROEGE GEHOORSCREENING EN VROEGE COCHLEAIRE IMPLANTATIE OP DE HUIDIGE POPULATIE DOVE/SLECHTHORENDE KINDEREN IN VLAANDEREN

NU EERST

RUIMERE MAATSCHAPPELIJKE CONTEXT

2

VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius

MAATSCHAPPELIJKE ONTWIKKELINGEN BETREFFENDE (HET GEBRUIK VAN) DE VLAAMSE GEBARENTAAL

MYRIAM VERMEERBERGEN

3

VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius

OPZET VAN DEZE PRESENTATIE

- Schets van de maatschappelijke evolutie in het denken over gebarentalen in het algemeen en Vlaamse Gebarentaal (VGT) in het bijzonder
- Aandacht voor huidige maatschappelijke evoluties en tendenzen en hun (soms tegengestelde) gevolgen voor het gebruik van de Vlaamse Gebarentaal, daarbij inbegrepen technologische en medische ontwikkelingen
- Specifiek: gevolgen voor de plaats van VGT in het onderwijs

4

VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius

VOORAF...

Gebarentalen:

- zelfstandige natuurlijke talen met een eigen lexicon en grammatica

Taalkundige studie van gebarentalen:

- sinds ongeveer 1960 onderdeel van de Taalkunde
- diverse deeldomeinen: onderzoek naar het lexicon & de grammatica van individuele gebarentalen, cross-linguïstisch onderzoek, sociolinguïstisch onderzoek (o.a. variatie, attitudes,...), corpuslinguïstiek, onderzoek naar eerste en tweede taalverwerving, enz.

5

VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius

VOORAF...

De "gemeenschap" van doven en slechthorenden: heterogene groep, voornaamste verschilpunten:

- graad van gehoorverlies
- aanvang van het gehoorverlies

(Uiteraard ook: man/vrouw, jong/oud, dove ouders/horende ouders, al dan niet gebruik hulpmiddelen,...)

Op basis van Loots et al. (2003):

- In Vlaanderen: grootste groep (cijfers tussen 500 000 en 800 000 personen): slechthorenden en/of gehoorverlies verworven op latere leeftijd: vaak enkel kennis van het Nederlands
- Kleinere groep (zo'n 5 000 tot 6 000 personen): vroegdoof of (zwaar) slechthorend: vaak "gebarentaligen" i.e. keuze voor gebruik van VGT indien mogelijk. Bijna steeds (minstens) tweetalig: Nederlands en VGT (grote individuele verschillen betreffende niveau taalvaardigheid voor beide talen)

6

VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius

VOORAF...

- Doven gezien als mensen die niet kunnen horen
  - + gebarentalen als talen van doven
- Dovengemeenschappen als socio-culturele groepen, taalminderheden
  - + gebarentalen als talen van Dovengemeenschappen
- Ook: Dovengemeenschap als tweetalige gemeenschap

=>Denken over gebarentalen staat niet los van denken over mensen met een beperking, over socio-culturele minderheden, over taal en taalgebruik, over tweetaligheid,...

- + maatschappelijke ontwikkelingen, o.a. medische ontwikkelingen en technologische ontwikkelingen
- + visie op onderwijs en onderwijstaal

7

VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius U.S. 1818

1960: START MODERNE GEBARENTAALKUNDE

- Doorheen geschiedenis: variatie in denken over gebarentalen, maar tot ongeveer 1960: gebarentalen nooit echt gezien als volwaardige, natuurlijke talen
- 1960: publicatie eerste moderne taalkundige analyse van een gebarentaal: William Stokoe over ASL
- Eerder al: Tervoort (1953) in Nederland
- Vnl. vanaf jaren 1970: internationaal belangrijke groei taalkundige interesse in gebarentalen
- In Europa: vaak gelinkt met onderwijspraktijk, cf. het "Zweedse verhaal"

8

VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius U.S. 1818

1960: VLAAMSE DOVENONDERWIJS

- Jaren 1960: Vlaamse dovenscholen: strikt(er) oralisme*
- o.a. als gevolg van technologische ontwikkelingen (hoorapparatuur vb.) + groot geloof in (toekomst van) techniek
- Opgelet: in de praktijk belangrijke verschillen tussen scholen (mogelijk ook tussen individuen) wat betreft openheid t.o.v. "gestuele communicatie"
- Toch: algemeen: succes = succes in orale communicatie; leerlingen met goede orale vaardigheden: voorbeeldfunctie

* oralisme: aanleren van gesproken taal staat centraal (met oog op integratie in horende maatschappij)

9

VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius U.S. 1818

1960: VLAAMSE DOVENONDERWIJS

- Maar ook: dovenscholen hoogst belangrijke rol m.b.t. doorgeven van gebarentaal en Dovencultuur van generatie op generatie
- Speelplaats en internaat: ook belangrijk voor informatieoverdracht en incidenteel leren in en via VGT (o.a. voorlichting)
- Tijd doorgebracht met familie vaak beperkter dan nu; beperkte(re) communicatiemogelijkheden thuis mogelijk (waarschijnlijk?) meer aanvaard (in zekere zin gezien als onvermijdelijk)

10

VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius U.S. 1818

JAREN 1980 EN 1990: TC EN DC; NMG

- Einde jaren 1970: TC: "Totale Communicatievisie" => ontwikkeling en implementatie van Nederlands met Gebaren (NmG, geen VGT!)
- Alternatieve visie/aanpak: DC: "Differentiërende Handelingsvisie": monolinguale aanpak, gericht op het verwerven van de "cultuurtaal"; ondersteunende gebaren (in de klas) enkel voor wie het echt nodig heeft

11

VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius U.S. 1818

WAT VERALGEMENEND

- Streven naar (enkel) Nederlands, gebruik van gebaren als onderwijsmedium/officiële communicatievorm= tweede keuze (soms eerder "laatste redmiddel")
- Succes (van een leerling) vaak bepaald op basis van niveau orale vaardigheden (spreken en spraakafzien)
- Gebarentaal desondanks zeer aanwezig en bijna zonder uitzondering "opgepikt" door leerlingen + aanwezigheid van (taal)rolmodellen

12

VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius U.S. 1818

1979: NMG, OOK BUITEN HET ONDERWIJS

- 1979: Fevlado kiest voor de ontwikkeling en verspreiding van Nederlands met Gebaren
  - ⇒ 1981: start “vrije gebarencursussen”
  - ⇒ 1981: start opleiding van professionele tolken (opleiding ook vaak gevolgd door “professionals”, ook uit onderwijs)
  - ⇒ 1991: oprichting CAB (“doventolkenbureau”)
  - ⇒ 1994: start recht op door overheid vergoede inschakelen van tolken
  - ⇒ 1996: eerste experiment met door de overheid vergoede inzet tolken in onderwijs

13 VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius ASSOCIATE UNIVERSITY

+/-1996: VAN NMG NAAR VGT

- Vooral in eerste helft jaren 1990: twijfel omtrent NmG groeit, vraag naar promotie VGT (redenen: start taakundig onderzoek, buitenlandse studiebezoeken, problemen in de tolkpraktijk, emancipatie Dovengemeenschap, enz.)
- Omstreeks 1996: Dovengemeenschap kiest officieel voor VGT
  - ⇒ omvorming tolkenopleidingen
  - ⇒ omvorming vrije gebarencursussen
  - ⇒ start nadenken over officiële erkenning (1997: “erkenning” = thema Fevlado congres)

14 VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius ASSOCIATE UNIVERSITY

INTUSSEN...

- Juni 1988: Europees Parlement: Resolutie omtrent gebarentalen voor Doven
  - 1990: start (grootschaliger) grammaticaal onderzoek Vlaamse Gebarentaal
  - 1998: Europees Parlement: bekrachtiging zelfde Resolutie
  - Midden jaren 1990: Europees project omtrent status en gebruik van Europese gebarentalen (met Vlaamse component)
  - Mei 1999: Vlaams Parlement: Resolutie “betreffende de problematiek van personen met een auditieve handicap”
- + start verhoogde zichtbaarheid “gebarengebruik” door inzet tolken + in beperkte mate ook n.a.v TV 2-reeks “Een Wereld van Gebaren” (1997)

15 VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius ASSOCIATE UNIVERSITY

KORTOM

- Sinds 1990 (met aanloop): Vlaamse Gebarentaal: evolutie van “ondergronds bestaan” binnen de Dovengemeenschap naar (sinds 2006 / door de Vlaamse Overheid) erkende taal, met:
  - wettelijke/decretale bepalingen aangaande het gebruik van de taal (in 2012 ook “VGT op VRT”)
  - hogere status van de taal, binnen en buiten de Dovengemeenschap
  - groeiende interesse vanwege de horende gemeenschap
  - start en uitbouw van professioneel gebarentaaltolken
  - verhoogde zichtbaarheid van de taal

16 VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius ASSOCIATE UNIVERSITY

DAARBIJ OOK

- Technologische evoluties + evoluties op vlak van telecommunicatie en multimedia => verhoogde mogelijkheid tot gebruik van VGT, vb:
  - videochatten in VGT
  - videoboodschappen/e-mails in VGT
  - VLOG
  - gebruik van video op websites => meer mogelijkheden om VGT te gebruiken
  - afstandstolken => mogelijkheid om te telefoneren met horende gesprekspartner in VGT
  - enzovoort

17 VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius ASSOCIATE UNIVERSITY

DUS

- Meer mogelijkheden om in/via Vlaamse Gebarentaal maatschappelijk te participeren
- + emancipatieproces van de Vlaamse Dovengemeenschap (met o.a. toename hoger opgeleide VGT/Nederlands-tweetaligen)

18 VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius ASSOCIATE UNIVERSITY

EN VGT IN ONDERWIJS?

- 1998: start bilinguaal (VGT/Nederlands) onderwijs in 1 dovenschool (Kasterlinden)
- 2003: voor het eerst ontwikkelingsdoelen voor VGT en Dovencultuur (lager onderwijs)
- 2005-2006: meer dove en slechthorende GON-leerlingen dan leerlingen in dovenscholen
- Bevraging in 2007 (alweer 5 jaar geleden):
  - dovenscholen geven aan “gedifferentieerd” te werken, aanbod communicatievormen verschilt van school tot school
  - Zekere discrepantie tussen wat men wil en wat er kan

19 VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius LEERLINGEN
SCHOOL
KUNSTEN

EN VGT IN ONDERWIJS?

- Bevraging in 2007 (alweer 5 jaar geleden):
  - Lagere scholen: 2 groepen: (1) Nederlands als belangrijkste of enige taal en (2) “gebarencommunicatie” (in praktijk niet altijd echt gescheiden groepen; soms verschil individuele communicatie en instructietaal)

VRAAG: Is (2) ook (nog steeds) “tweede keuze”? Niet helemaal duidelijk maar (b)lijkt zo wel te worden aangevoeld door ouders en (deel van) onderwijzend/opvoedkundig personeel

20 VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius LEERLINGEN
SCHOOL
KUNSTEN

ENKELE BELANGRIJKE EVOLUTIES I.V.M. ONDERWIJS

- Sinds begin jaren 1980: GON
- 1996-1997: start gebarentaaltolken in onderwijs (niet in lager onderwijs)
- 2005-2006: meer dove en slechthorende GON-leerlingen dan leerlingen in het dovenonderwijs (verschil tussen kleuter, lager- en middelbaar onderwijs)
  - Diverse redenen: geen evenwaardige studieattestering, stigma buitengewoon onderwijs, algemene trend naar inclusief onderwijs, vele leerlingen met bijkomende problematiek; praktische redenen
- Toename integratie gaat samen met enorme toename CI (daarover later meer)
- Daling aantal leerlingen in (semi)internaat

21 VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius LEERLINGEN
SCHOOL
KUNSTEN

KORTOM

- Doof = dovenschool/internaat = VGT: geen (quasi) zekerheid meer
- Alternatieven?
  - weinig mogelijkheden voor ouders om VGT te leren (geen structureel aanbod + geen voorzieningen/regelgeving/ omkadering)
  - weinig mogelijkheden voor dove kinderen om VGT-rolmodellen te ontmoeten
  - weinig mogelijkheden voor dove kinderen om VGT te leren
- Incidenteel leren?
- Identiteitsvorming?
- Zeker voor kinderen met CI: succes eens te meer afgemeten aan succes orale vaardigheden/gesproken taalvaardigheid

22 VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius LEERLINGEN
SCHOOL
KUNSTEN

SAMENGEVAT

- Terwijl bepaalde maatschappelijke en technologische ontwikkelingen het gebruik van VGT vergemakkelijken, is de toegang tot VGT voor dove kinderen (veel) minder vanzelfsprekend geworden
- Terwijl VGT enerzijds erkend wordt als volwaardige taal, (b)lijkt/blijft de taal anderzijds te worden gezien/voorgesteld als “tweede keuze” (of niet voorgesteld)
- Idee dat 1 gesproken taal + 1 gebarentaal = tweetalig (met aangepaste benadering/aangepast woordgebruik) blijft uitzonderlijk, zeker wanneer het kinderen betreft (cf. belang meertaligheid voor horende volwassenen / benadering (van evaluatie) tweetalige/meertalige kinderen in het onderwijs)

23 VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius LEERLINGEN
SCHOOL
KUNSTEN

ENKELE BRONNEN:

- Boonen, Diane, Van Herreweghe, Mieke, & Vermeerbergen, Myriam (2004). De evolutie van gebarentaal in Vlaanderen. In: Van Herreweghe, Mieke & Vermeerbergen, Myriam (Red.) *Gent in Oktober. Gebundelde lezingen van het congres “Gebarentaal in Vlaanderen: lexicografische, onderwijs-pedagogische en socio-culturele aspecten.”* Gent: Academia Press / Fevlado-Diversus, 7-23
- Buyens, Maurice (1987). *Nederlands met Gebaren: taalkundige, sociale en opvoedkundige aspecten*. Gentbrugge: Fevlado.
- Buyens, Maurice (2005). *De dove persoon, zijn gebarentaal en het dovenonderwijs*. Antwerpen: Garant.
- Degryse, Ludwina & Vandevelde, Philippe (Red.) (1998). *Erkenning van gebarentaal. Verslagboek Nationaal Congres Fevlado. De Warande - Turnhout - 22 nov. 1997*. Gentbrugge: Fevlado.
- De Meulder, Maartje (2008). De Vlaamse Dovengemeenschap. In: Vermeerbergen, Myriam & Van Herreweghe, Mieke (Red.) *Wat (geweest/gewenst) is. Organisaties van en voor doven in Vlaanderen bevraagd over 10 thema's*. Gent: Academia Press / Fevlado-Diversus, 41-72.
- De Meulder, Maartje, Smessaert, Isabelle & Vermeerbergen, Myriam (2008). Onderwijs aan dove en slechthorende kinderen, jongeren en volwassenen. Onderwijs van Vlaamse Gebarentaal en Dovencultuur. In: Vermeerbergen, Myriam & Van Herreweghe, Mieke (Red.) *Wat (geweest/gewenst) is. Organisaties van en voor doven in Vlaanderen bevraagd over 10 thema's*. Gent: Academia Press / Fevlado-Diversus, 73-140.

24 VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius LEERLINGEN
SCHOOL
KUNSTEN

ENKELE BRONNEN:

- De Witte, Dirk & Callewier, Jasmien. 2008. Töken. In: Vermeerbergen, Myriam & Van Herreweghe, Mieke (Red.) *Wat (geweest/gewenst) is. Organisaties van en voor doven in Vlaanderen bevroegd over 10 thema's*. Gent: Academia Press, 219-247.
- Hardonk, Stefan (2011). *Parents' perspective on the care trajectory of their congenitally deaf child*. Brussel: VUBPRESS.
- Heyerick, Isabelle & Vermeerbergen, Myriam (2012) Sign language interpreting in educational settings in Flanders, Belgium. In: Leeson, Lorraine & Vermeerbergen, Myriam (Red.) *Working with the Deaf community: Education, mental health and interpreting*. Dublin: Intersource Group (Ireland) Limited.
- Lathouwers, André (1998). De status van de gebarentaal in Vlaanderen. In D'Hoore, Roos, Vandevelde, Philippe & Verstraete, Filip (Red.) *Eindrapport over het onderzoek naar de status van de Gebarentaal in Vlaanderen*. Destelbergen: Cultuur voor Doven, 28-31.
- Loncke, Filip (1983). The specific situation of the Flemish deaf people and their attitudes towards sign language. In: Jim Kyle & Bencie Woll. *Language in sign*. London: Croom Helm, 159 -162.
- Loots, Gerrit, Devisé, Isabel, Lichtert, Guido, Hoebrechts, Nathalie, Van De Ginste, Carine & De Bruyne, Ingrid. (2003). *De gemeenschap van doven en slechthorenden in Vlaanderen. Communicatie, taal en verwachtingen omtrent maatschappelijke toegankelijkheid*. Gent: Cultuur voor Doven.
- Van Herreweghe, Mieke & Vermeerbergen, Myriam (1998). *Thuishoren in een wereld van gebaren*. Gent: Academia Press.

25

VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius

ENKELE BRONNEN:

- Vermeerbergen, Myriam & Van Herreweghe, Mieke (2008). De status van de Vlaamse Gebarentaal: van ondergronds bestaan tot culturele erkenning. In: Vermeerbergen, Myriam & Van Herreweghe, Mieke (Red.) *Wat (geweest/gewenst) is. Organisaties van en voor doven in Vlaanderen bevroegd over 10 thema's*. Gent: Academia Press / Fevlado-Diversus, 1- 25.
  - Vermeerbergen, Myriam, Van Herreweghe, Mieke, Smessaert Isabelle & De Weerd, Danny (2012). "De eenzaamheid blijft." Mainstreamed Flemish deaf pupils and wellbeing at school. In: Leeson, Lorraine & Vermeerbergen, Myriam (Red.) *Working with the Deaf community: Education, mental health and interpreting*. Dublin: Intersource Group (Ireland) Limited.
  - VLOK-CI (2009). Visie en wensen voor de toekomst van VLOK-CI en Fevlado vzw. In: *Verslag symposium: "Mijn kind is doof. CI en identiteitsontwikkeling" Zaterdag 22 november 2008*. Gent: Fevlado-Diversus, 49 - 64.
  - VLOK-CI (2011). Geïntegreerd onderwijs voor kinderen met een auditieve beperking: wensen en uitdagingen. Visietekst naar aanleiding van het symposium op 15 oktober 2011 (www.vlok-ci.eu)
- + (ander) werk van Goedele De Clerck, Leo De Raeve, Guido Lichtert, Gerrit Loots, Kimberley Mouvet, Mieke Van Herreweghe

26

VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius

Contact: Myriam.Vermeerbergen@arts.kuleuven.be

27

VLOR-studiedag-26.10.2012

Lessius

Bijlage 13 : Presentatie Mieke Van Herreweghe - Seminarie Vlor - 26 oktober 2012

UNIVERSITEIT GENT
FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

Kansen en valkuilen in het onderwijs aan dove en slechthorende kinderen en jongeren in Vlaanderen

Prof. Mieke Van Herreweghe

VLOR-studiedag 26-10-2012 Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

UNIVERSITEIT GENT
FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

Situatie in Vlaanderen

- Orale / Differentiërende Communicatievisie
  - monolinguaal / unimodaal + bimodaal / monocultureel
- Totale Communicatievisie
  - monolinguaal / bimodaal / monocultureel
- Bilinguaal-biculturele onderwijsvisie
  - bilinguaal / bimodaal / bicultureel

VLOR-studiedag 26-10-2012 Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

UNIVERSITEIT GENT
FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

Differentiërende en Totale Communicatievisie: Nederlands met Gebaren (NmG)

=> problemen:

- spreektempo vs. gebarentempo (NmG): tweemaal zo snel (maar sequentieel i.p.v. simultaan) => omissie
- begripbaarheid van een gebarensysteem
- ontwikkeling van gebarentaalelementen
- miskenning van gebarentalen als echte talen
- miskenning van biculturaliteit

VLOR-studiedag 26-10-2012 Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

UNIVERSITEIT GENT
FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

Bilinguaal-Bicultureel onderwijs

- nu: 1 school (Kasterlinden) sinds 1998 bi-bi
  - VGT: contactcode
  - Nederlands: vooral geschreven, ook NmG en gesproken
- enkele andere scholen onderzoeken bi-bi-pistes

VLOR-studiedag 26-10-2012 Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

UNIVERSITEIT GENT
FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

Bilinguaal-Bicultureel onderwijs

- andere scholen stelden in 1997 volgende voorwaarden:
  - het inrichten van een specifieke opleiding van leerkracht in het onderwijs aan dove (en slechthorende) leerlingen
  - het opleiden van Dove volwassenen tot kinderverzorg(st)er, kleuterleid(st)er en onderwijzer(es)
  - het opleiden van Dove volwassenen tot leerkracht Vlaamse Gebarentaal
  - het ontwikkelen van lesmateriaal

VLOR-studiedag 26-10-2012 Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

UNIVERSITEIT GENT
FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

Bilinguaal-Bicultureel onderwijs

- het ontwikkelen van een leesdidactiek
- het uitbouwen van tolkopleidingen in Vlaamse Gebarentaal
- het uitbouwen van onderzoek naar de Vlaamse Gebarentaal

VLOR-studiedag 26-10-2012 Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

UNIVERSITEIT GENT FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

Geïntegreerd onderwijs (G.On.)

= Nieuwe evolutie:

- G.On. met tolk (gedurende enkele uren per week, bv. voor ASO maximaal 13 periodes, maar nu in verandering)
- G.On. zonder tolk

=> Buitengewoon onderwijs: vaak leerlingen met bijkomende beperkingen en/of met anderstalige achtergrond

VLOR-studiedag 26-10-2012
Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

UNIVERSITEIT GENT FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

Buitengewoon onderwijs: pluspunten

- + VGT-talige peers en volwassenen waarmee leerlingen kunnen communiceren en zich identificeren => socialisatie in de Dovengemeenschap en Dovencultuur
- + meer kans op een toegankelijk aanbod van het onderwijs, uiteraard op voorwaarde dat leerkrachten over de gepaste communicatie-vaardigheden en over de specifieke orthopedagogische kennis en vaardigheden beschikken die van belang zijn binnen het onderwijs aan dove kinderen
- + betere individuele ondersteuning van de leerlingen

VLOR-studiedag 26-10-2012
Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

UNIVERSITEIT GENT FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

Buitengewoon onderwijs: minpunten

- populatie kinderen/jongeren steeds kleiner omdat meer en meer kinderen/jongeren integreren in het gewoon onderwijs
- keuze wat betreft opleidingsmogelijkheden (erg) beperkt
- kinderen/jongeren moeten vaak ver reizen om hun school te bereiken
- weinig structurele contacten met horende leeftijdsgenoten
- het buitengewoon secundair onderwijs kan geen diploma's uitreiken

VLOR-studiedag 26-10-2012
Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

UNIVERSITEIT GENT FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

Geïntegreerd onderwijs: pluspunten

- + school in de nabije omgeving (waar misschien de brussen ook naar school gaan)
- + contacten met horende leeftijdsgenoten
- + een brede waaier aan opleidingsmogelijkheden
- + er worden hoge verwachtingen gesteld aan de mogelijkheden van de leerlingen
- + grotere zelfstandigheid door grotere groepsgrootte
- + de mogelijkheid een diploma te behalen

VLOR-studiedag 26-10-2012
Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

UNIVERSITEIT GENT FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

Geïntegreerd onderwijs: minpunten

- risico's met betrekking tot identificatie en socialisatie in de Dovengemeenschap, omdat deze kinderen/jongeren in veel gevallen weinig tot geen contact hebben met dove leeftijdsgenoten
- voor jongere kinderen geldt dat ook de taalontwikkeling (en specifiek dan de verwerving van Vlaamse Gebarentaal) in het gedrang kan komen omdat er buiten het buitengewoon onderwijs nauwelijks (structurele) mogelijkheden zijn om VGT te leren.

VLOR-studiedag 26-10-2012
Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

UNIVERSITEIT GENT FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

Geïntegreerd onderwijs: minpunten

- geen aangepaste didactiek (bv. voor vreemde talen of het Nederlands)
- tolk zorgt soms voor een vals gevoel van volledige inclusie
- aanwezigheid van tolk "stigmatiseert" dove leerling
- kinderen/jongeren kunnen er geïsoleerd zijn op het vlak van communicatie omdat zij vaak als enige dove scholier schoollopen in een "horende" school

VLOR-studiedag 26-10-2012
Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

UNIVERSITEIT GENT FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

Verscheurende keuze buitengewoon / regulier onderwijs

- Cognitieve ontwikkeling
- Sociaal-emotionele ontwikkeling

(Wat is het doel van onderwijs?)

VLOR-studiedag 26-10-2012
Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

UNIVERSITEIT GENT FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

FEIT

- Gebarentalen zijn volwaardige talen.
- Dit geldt uiteraard ook voor Vlaamse Gebarentaal.

VLOR-studiedag 26-10-2012
Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

UNIVERSITEIT GENT FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

FEIT

- Het verwerven van een gebarentaal heeft geen negatieve invloed op het verwerven van een gesproken taal.
- Dit geldt uiteraard ook voor Vlaamse Gebarentaal.

VLOR-studiedag 26-10-2012
Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

UNIVERSITEIT GENT FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

FEIT

- Tweetalig opgroeien resulteert in grotere metalinguïstische en metacognitieve vaardigheden.
- uiteraard gekoppeld aan voorwaarden (bv. status van beide talen, motivatie gebruik beide talen, enz.)

VLOR-studiedag 26-10-2012
Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

UNIVERSITEIT GENT FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

FEIT

- Meer dan 90% van dove kinderen heeft horende ouders.

=> Buitengewoon onderwijs is traditioneel de “wieg” voor VGT en Dovencultuur

VLOR-studiedag 26-10-2012
Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

UNIVERSITEIT GENT FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

FEIT

- Sinds 2000 krijgt de overgrote meerderheid van dove kinderen vroegtijdig een cochleair implantaat.

=> sinds 21^e eeuw sterk veranderde situatie

VLOR-studiedag 26-10-2012
Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

UNIVERSITEIT GENT FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

Dringend nood aan
“out of the box”
denken

VLOR-studiedag 26-10-2012
Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

UNIVERSITEIT GENT FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

Nieuwe onderwijsvormen?

- Eén **centrale school** (per provincie) die bilinguaal-bicultureel onderwijs aanbiedt aan dove en horende leerlingen samen
- Organiseren van **“twin-scholen”**, i.e. groepjes dove leerlingen volgen samen met horende leerlingen les in een reguliere setting uitgaande van teamonderwijs door horende en dove leerkrachten (cf. Vught (NI), Namen (B))

VLOR-studiedag 26-10-2012
Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

UNIVERSITEIT GENT FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

Nieuwe onderwijsvormen?

- Combinatie** van regulier en buitengewoon onderwijs (cf. topsportscholen):
  - Taalvakken, VGT en Dovencultuur in buitengewoon onderwijs
  - Andere vakken in regulier onderwijs (met in secundair onderwijs keuze-mogelijkheden en diploma, met tolk indien gewenst)

VLOR-studiedag 26-10-2012
Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

UNIVERSITEIT GENT FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

Randvoorwaarden

Omgeving creëren waarin VGT een positieve rol heeft en VGT-talige rolmodellen prominent aanwezig zijn via bijvoorbeeld:

VLOR-studiedag 26-10-2012
Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

UNIVERSITEIT GENT FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

Randvoorwaarden

- Gebarentalige onthaalouders en/of kinderdagverblijven
- Gebarentalige volwassenen in het onderwijs (kleuter, lager, secundair)
- Buitenschoolse activiteiten in VGT

VLOR-studiedag 26-10-2012
Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

UNIVERSITEIT GENT FACULTEIT LETTEREN EN WIJSBEGEERTE

Randvoorwaarden

Hierdoor wordt druk weggenomen van ouders om voor VGT taalrolmodel te zijn (blijven dat wel voor Nederlands).

VLOR-studiedag 26-10-2012
Prof. Mieke Van Herreweghe, Vakgroep Taalkunde

Randvoorwaarden

Niet in termen van NOOD, maar in termen van RIJKDOM denken
=> tweetaligheid is een duidelijke troef, niet iets waarop men terugvalt als eentaligheid niet werkt (uit noodzaak)

Ultieme doel onderwijs

Inzetten op cognitieve én sociaal-emotionele ontwikkeling (kennis, vaardigheden en attitudes)

Filip Verstraete
Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal
Fevlado vzw

TOLKEN VGT IN ONDERWIJS

Wat willen dove leerlingen?

- Toegang tot de lessen
- Onderwijs van een goed niveau
- Een diploma
- Vlotte sociale contacten

Wat is het aanbod?

- BuO
  - Contact met peers
  - Verwerving VGT
  - Niveau buitengewoon onderwijs
- Integratie zonder tolk
  - Lessen ontoegankelijk
  - Geen verwerving VGT
  - Goed niveau: vlotte overschakeling naar secundair
- BuSO
  - Vlotte sociale contacten, VGT
  - Geen diploma + niet mogelijk verder te studeren
  - Beperkt keuze richtingen
  - Overwegend leerlingen met meervoudige problematieken
- Integratie met tolk
  - Hoog niveau + diploma: verder studeren mogelijk
  - Sociale integratie moeilijk

Kleuter en lager onderwijs   Secundair onderwijs

Korte historiek

Start experiment 1996

- Onder toenmalig minister van Onderwijs
- CAB kreeg 350.000 BEF (8.676 EUR) voor één hogeschoolstudent
- In 1997 werd dit bedrag verdubbeld
- Dovengemeenschap eiste forse verhoging van tolkenbudget tegen september 1997
- Eerste betoging in mei 1998
  - Recht op onderwijs en recht op keuze
  - Budget om tolken in onderwijs te betalen
  - Budget om tolken in onderwijs te bemiddelen

Korte historiek

2001: nog steeds een experiment

- Onderhandelingen met kabinet lopen stroef
- Tweede betoging in 2001
  - Meer tolkuren
  - Meer werkingsmiddelen om onderwijstolken bediendenstatuut te kunnen aanbieden
  - Uitvoering van de resolutie van het Vlaams Parlement dd. 05.05.1999

Korte historiek

2009: nog steeds een experiment

- 2008-2009: 12.660 tolkuren: 63 leerlingen in middelbaar, hoger en universitair onderwijs → 6,7 uur per schoolweek
- Geen transparante procedure om tolkuren aan te vragen
- Geen gelijkheid tussen onderwijsvormen
- Absurde regelgeving. Cfr. Buurlanden, Scandinavische landen, USA.

Korte historiek

2009:

- rechtszaak 4 ouderparen van dove jongeren tegen Vlaamse overheid, ondersteund door Fevlado.
- Vlaamse overheid veroordeeld tot discriminatie door Gentse Rechtbank van Eerste Aanleg. Overheid tekende beroep aan.

Sept 2011:

- Gentse Hof van Beroep bevestigt eerste vonnis. In het arrest:
  - Redelijke aanpassing voor dove leerlingen = een tolk VGT tijdens minimaal 70% van de lessen.
  - Omkadering tolken dient grondig verbeterd te worden om voldoende tolken aan de slag te krijgen.
  - Aanvraagprocedure dient herzien te worden.
- Vlaams minister van Onderwijs Pascal Smet belooft maatregelen te nemen.

Recente evoluties

Juni 2012:

- nog geen nieuws vanwege departement onderwijs ivm aantal tolkuren voor 2012-2013.
- Vlaamse Dovengemeenschap wil niet langer wachten en zet actie op: Toegankelijk Onderwijs Wanneer?
  - promotiefilmpje
  - petitie in VGT
  - brief in VGT naar minister Smet

Toegankelijk onderwijs wanneer?

- <http://vimeo.com/45208695>

Recente evoluties

September 2012:

- Verhoging van het aantal tolkuren van 19.600 tot 32.600: alle leerlingen krijgen ongeveer het aantal **gevraagde** uren.
- Statuut en vergoeding van tolken (wel €2 bij vanaf sept 2013) blijft ongewijzigd.
- Tot nu toe geen decretale verankering van het recht op minimum 70% tolkuren in onderwijs, hoewel reeds lang beloofd.

Belang van een tolk VGT in de klas

- Tweerichtingsverkeer:
Toegang tot de lesinhoud + mogelijkheid tot participatie
- Sociale vaardigheden:
leren omgaan met anderen, leren luisteren, leren debatteren, leren respect hebben voor elkaar,...
= onmogelijk zonder toegang tot communicatie, tot interactie met anderen.
- Welbevinden in de klas

Belang van een tolk VGT in de klas: welbevinden (Smessaert, 2009)

- Tolk = 2^e belangrijkste element voor welbevinden op school (1^e = contact met andere dove jongeren)
- Geen tolk = isolement
- Geen tolk leidt tot:
  - overstap naar andere "lagere" studierichting
  - drop-out; terugkeer naar BuO meestal geen optie meer
  - lagere instap
  - spijbelen

Belang van een tolk VGT in de klas: welbevinden (vervolg)

- Geen tolk leidt tot:
  - psychische klachten en depressiviteit
  - weinig zelfvertrouwen
  - angst en verdriet, als slachtoffer van pestgedrag
  - haat tegenover horende mensen
  - Leerlingen kroppen alles op, zwijgen en zetten gewoon door

- “Ik ben gestopt met school want ik kan er niets doen. Dan zit ik liever thuis en studeer ik op mezelf voor de centrale examencommissie. Dan verlies ik geen energie in het alsmoet moeten bijeenzoeken van informatie, proberen te puzzelen waarover ze het hebben, ben ik niet gefrustreerd. En ja, dan ben ik alleen hier thuis, maar dat ben ik op school ook.”

“Ik zit veel liever thuis dan op school, ik heb hier thuis een hond, een poes, ik kan boodschappen doen, ik kan het gras maaien. [...] Ik ben bezig.”

“Vertel me eens over de lesmomenten zonder tolk? Hoe gaat dat dan? Wat doe je?”
“Niets. Wachten.”

“In de les doe ik vanalles: ik teken veel. Soms geeft de leraar me een opmerking dat ik moet opletten en dan stop ik met tekenen en kijk ik weer zijn richting uit. [...] Sinds ik in een horende school zit, ben ik veel meer gaan tekenen.”

Maar een tolk is geen wondermiddel...

Tolksituatie:

- Taalvakken zijn heel moeilijk te tolken
- Leerlingen en leerkrachten moeten leren werken met een tolk:
  - Niet door elkaar praten
  - De tolk heeft steeds wat vertraging: Men moet de leerling tijd gunnen om ook te kunnen antwoorden, volwaardig te kunnen participeren. Leerling moet meer expliciet gevraagd worden om deel te nemen, te antwoorden.

Maar een tolk is geen wondermiddel...

Verwerven van leerstof:

- Dove leerlingen worden onderwezen net als horende leerlingen, maar hebben in feite nood aan een andere aanpak, gericht op hun visuele ingesteldheid. Tolk is al grote hulp, maar in feite slechts een lapmiddel.
- Leerlingen kunnen niet kijken naar de tolk + kijken naar bord/powerpoint + noteren.
- Leerkrachten moeten nog steeds extra inspanningen leveren voor hun leerling. Dit wordt vaak over het hoofd gezien: « Ze hebben toch een tolk? »

Maar een tolk is geen wondermiddel...

Verwerven van leerstof:

- Tolken zijn geen leerkrachten: de leerstof wordt vertaald door iemand die er in principe zelf geen of weinig kennis over heeft.
- Kennis van VGT: leerlingen die al jong integreren hebben soms onvoldoende kennis van VGT om de inhoud via de tolk te kunnen begrijpen én leren hun VGT (soms foutief) van de tolk.

Maar een tolk is geen wondermiddel...

Sociale gevolgen:

- Er is nog steeds een drempel bij leerlingen en leerkrachten om met de leerling te communiceren: geen diepgaande gesprekken via de tolk
- Fijne nuances in het klasgebeuren (kleine grapjes, opmerkingen,...) gaan vaak verloren om alle leerstof te kunnen tolken, ten nadele van de sociale interactie.
- De dove leerling blijft vaak een 'speciaal geval' op school en in zijn klas, met gevolgen op sociaal en emotioneel gebied.

Mogelijke oplossingen

- Leerkrachten met grondige kennis van doofheid en de gevolgen hiervan op taalkundig, sociaal en cultureel vlak. Lessen op maat van de leerlingen.
- Groeperen van dove leerlingen in 1 school: interactie met andere gebarentaligen + mogelijkheid vaste tolken aan te stellen binnen de school.
- Aanstellen van dove mensen voor diverse taken: leerkracht, GON, administratief personeel,... als dove rolmodellen voor de leerlingen.
- Leerlingen (taal & cultuur)vakken laten volgen i.s.m. een dovenschool (met een evenwaardig niveau)

Wat is het aanbod?

- BuO
  - Contact met peers
  - Verwerving VGT
  - Niveau buitengewoon onderwijs
- Integratie zonder tolk
  - Lessen ontoegankelijk
  - Geen verwerving VGT
  - Goed niveau: vlotte overschakeling naar secundair
- BuSO
  - Vlotte sociale contacten, VGT
  - Geen diploma + niet mogelijk verder te studeren
  - Beperkt keuze richtingen
  - Overwegend leerlingen met meervoudige problematieken
- Integratie met tolk
  - Hoog niveau + diploma: verder studeren mogelijk
  - Sociale integratie moeilijk

Kleuter en lager onderwijs   Secundair onderwijs

Ideale situatie?

- Een school met VGT als instructietaal, op hetzelfde niveau als het reguliere onderwijs, toegankelijk voor zowel dove als horende leerlingen.
- Les volgen in twee scholen:
  - Integratieschool: grote keuze aan richtingen, mogelijk diploma te behalen en verder te studeren
  - Dovenschool: talenvakken, aanbod VGT en Dovencultuur, sociale contacten, identiteitsontwikkeling
- Twinschool: reguliere school met grote populatie dove leerlingen en leerkrachten. Lessen worden simultaan in Nederlands en VGT gegeven.

Kleuter en lager onderwijs   Secundair onderwijs

Projecten Vlaamse Gebarentaal 2012

Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, mevrouw Joke Schauvliege, doet een oproep voor projecten in het kader van het decreet houdende de erkenning van de Vlaamse Gebarentaal.

Inhoud

Voor 2012 kunnen projecten ingediend worden die sensibiliseren en bijdragen tot de maatschappelijke verankering van de Vlaamse Gebarentaal. Voor 2012 is er geen specifiek thema bepaald. Organisaties die een project willen realiseren kunnen hiervoor een subsidie aanvragen.

Dossier

Om in aanmerking te komen voor subsidiëring omvat de aanvraag minstens volgende elementen:

- De nodige identificatiegegevens van de aanvragers (naam, adres, ondernemingsnummer telefoon, fax en e-mailadres van de organisatie). Feitelijke verenigingen en natuurlijke personen komen niet in aanmerking voor subsidiëring.
- De namen en contactgegevens van de verantwoordelijken.
- Het rekeningnummer van de organisatie (onder de vorm van de IBAN- en BIC-code).
- Een algemene beschrijving van het initiatief, met ten minste de volgende elementen:
  - o inhoud van het project;
  - o doelstellingen van het project;
  - o doelgroep van het project;
  - o concrete realisaties die het project beoogt;
  - o fasering en duur van de subsidiëringstermijn die men wil verkrijgen en die maximaal 12 maanden mag bedragen;
  - o een gemotiveerde raming van inkomsten en uitgaven, met aanduiding en bestemming van de gewenste ondersteuning. Als er tot extra middelenverwerving overgegaan wordt, moet die duidelijk omschreven worden.

Indienen

De projecten moeten ingediend worden door organisaties met rechtspersoonlijkheid vóór 1 februari 2012. De poststempel of afgiftebewijs geldt als datumbewijs.

De aanvragen worden ingediend op volgend adres:

Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen

t.a.v. Noemi De Clercq

Arenbergstraat 9

1000 Brussel

Bezorg ook een digitale versie van de aanvraag via noemi.declercq@cjsm.vlaanderen.be

De aanvraag moet in het Nederlands ingediend worden. Uit respect voor de dovengemeenschap wordt gevraagd om het inhoudelijke luik van het dossier zowel in het Nederlands als in Vlaamse Gebarentaal te bezorgen.

Procedure

De ingediende projecten worden aan de Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal voorgelegd. De minister neemt een beslissing over de toekenning van de subsidies, na advies van de Adviescommissie. Deze beslissing wordt nog voorgelegd aan de Inspectie van Financiën. Wanneer deze gehele procedure is afgerond, in de loop van april, ontvangen de organisaties die een aanvraag ingediend hebben een gemotiveerd antwoord. De uitbetaling van eventueel toegekende subsidies gebeurt in twee schijven: een eerste schijf van 80% van de toegekende subsidie wordt onmiddellijk uitbetaald, het resterend saldo van 20% wordt uitbetaald nadat de administratie heeft vastgesteld dat de subsidie gebruikt werd waarvoor ze bedoeld is. Om dit vast te stellen verwachten we uiterlijk twee maand na afloop van het project een inhoudelijk en financieel verslag van het project.

Voor meer informatie en bijkomende inlichtingen kan u terecht op bovenstaand adres of telefonisch op 02 553 42 35 of via e-mail noemi.declercq@cjsm.vlaanderen.be.

Projecten Vlaamse Gebarentaal 2013

Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, mevrouw Joke Schauvliege, doet een oproep voor projecten in het kader van het decreet houdende de erkenning van de Vlaamse Gebarentaal.

Inhoud

Voor 2013 kunnen projecten ingediend worden die sensibiliseren en bijdragen tot de maatschappelijke verankering van de Vlaamse Gebarentaal en die inspelen op het aspect *kunst in relatie met VGT*.

Volgende richtlijnen worden meegegeven:

- Het gaat om projecten die VGT-kunst stimuleren en/of zichtbaar maken.
- Volgende disciplines komen in aanmerking: dans, muziek, literaire creatie, beeldende kunst, artistieke films en theater.
- Het kan zowel gaan om kunstproductie, -ontsluiting als -educatie.
- De voorkeur gaat uit naar kunst in de Dovengemeenschap en niet naar het toegankelijk maken van kunst uit de horende gemeenschap.

Organisaties die een project willen realiseren kunnen hiervoor een subsidie aanvragen.

Dossier

Om in aanmerking te komen voor subsidiëring omvat de aanvraag minstens volgende elementen:

- De nodige identificatiegegevens van de aanvragers (naam, adres, ondernemingsnummer telefoon, fax en e-mailadres van de organisatie). Feitelijke verenigingen en natuurlijke personen komen niet in aanmerking voor subsidiëring.
- De namen en contactgegevens van de verantwoordelijken.
- Het rekeningnummer van de organisatie (onder de vorm van de IBAN- en BIC-code).
- Een algemene beschrijving van het initiatief, met ten minste de volgende elementen:
  - o inhoud van het project;
  - o doelstellingen van het project;
  - o doelgroep van het project;
  - o concrete realisaties die het project beoogt;
  - o fasering en duur van de subsidiëringstermijn die men wil verkrijgen en die maximaal 12 maanden mag bedragen;
  - o een gemotiveerde raming van inkomsten en uitgaven, met aanduiding en bestemming van de gewenste ondersteuning. Als er tot extra middelenverwerving overgegaan wordt, moet die duidelijk omschreven worden.

Indienen

De projecten moeten ingediend worden door organisaties met rechtspersoonlijkheid vóór 1 februari 2013. De poststempel of afgiftebewijs geldt als datumbewijs.

De aanvragen worden ingediend op volgend adres:

Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen

t.a.v. Noemi De Clercq

Arenbergstraat 9

1000 Brussel

Bezorg ook een digitale versie van de aanvraag via noemi.declercq@cjsm.vlaanderen.be

De aanvraag moet in het Nederlands ingediend worden. Uit respect voor de dovengemeenschap wordt gevraagd om het inhoudelijke luik van het dossier zowel in het Nederlands als in Vlaamse Gebarentaal te bezorgen.

Procedure

De ingediende projecten worden aan de Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal voorgelegd. De minister neemt een beslissing over de toekenning van de subsidies, na advies van de Adviescommissie. Deze beslissing wordt nog voorgelegd aan de Inspectie van Financiën. Wanneer deze gehele procedure is afgerond, in de loop van april, ontvangen de organisaties die een aanvraag ingediend hebben een gemotiveerd antwoord. De uitbetaling van eventueel toegekende subsidies gebeurt in twee schijven: een eerste schijf van 80% van de toegekende subsidie wordt onmiddellijk uitbetaald, het resterend saldo van 20% wordt uitbetaald nadat de administratie heeft vastgesteld dat de subsidie gebruikt werd waarvoor ze bedoeld is. Om dit vast te stellen verwachten we uiterlijk twee maand na afloop van het project een inhoudelijk en financieel verslag van het project.

Voor meer informatie en bijkomende inlichtingen kan u terecht op bovenstaand adres of telefonisch op 02 553 42 35 of via e-mail noemi.declercq@cjsm.vlaanderen.be.

